Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summulae dialecticae - Cod. Ettenheim-Münster 137

Herele, David

[S.l.], [18. Jahrh.]

Summulae dia lectiae

urn:nbn:de:bsz:31-111525

Visual Library

I

SVMMVLÆ DIALECTICÆ.

DICTATÆ A REVERENDO PATRE
Davide Herle Societatis Jesu Philosophiæ Professore ordinario: Exceptæ verò à me
Paulo Dirckh in perantiqua et
celeberrima Universitate
Friburgi Brisgoiæ.

ANNO HVMANÆ SALVTIS

M DC LVIII.

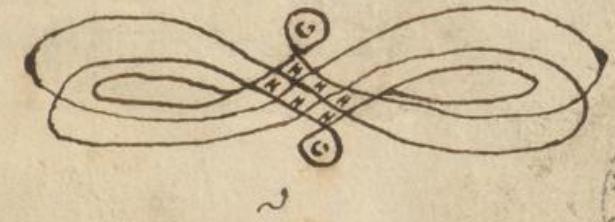

G.D. HOFBIBLIOTHEK KARLSRUHE

II

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

ANNOTATIO

Quid in quavis q̄stione et
s. tractetur in his
summulis.

Numerus adiectus falsum significat.

QVAESTIO 1ma de terminis. 1.
Sectio 1ma definitur terminus. 1.
Sectio 2da de termino mentali vocaliat scripto 4.
Sectio 3tia de termino categor. et synonym. 6.
Sectio 4ta de termino gerendo et abstracto. 9.
Sectio 5ta de termino absoluto et gradatim. 12.
Sectio 6ta de termino denativo et denominante. 14.
Sectio 7tima de termino finito, infinit. positi, et neg. 18.
Sectio 8ta aliae quaedam terminorum divisiones expli: 22.
QVAESTIO 2da explicantur aliquae proprietates terminorum 25.
Sectio 1ma de terminorum suppositione 25.
Sectio 2da quotuplex sit suppositio 26.
Subsectio 1ma suppositio materialis et formalis expli: 26.
Subsectio 2da regulae dignoscendi proprietas suppo: 32.
QVAESTIO 3tia de terminorum ascensu et descensu. 35.
Sectio 4ta declarantur aliae terminorum proprietates. 36.

IV

38. Sectio 5ta de mutua praedicatione et terminorum multiplicatione
39. Sectio 6ta quid terminus gerens importet in recto, et in obliquo.
43. Sectio 7tima quaedam corollaria deducuntur.

QUAESTIO 3tia de oratione et propositione.

46. Sectio 1ma de nomine et verbo.
47. Sectio 2da de propositione.
46. Sectio 3tia de materia, qualitate et quantitate propositionis.

QUAESTIO 4ta de oppositione divisione, definitione, et argumentatione.

49. Sectio 1ma explicatur natura oppositionum.
Sectio 2da de proprietatibus oppositionum.
54. Sectio 3tia de definitione.
55. Sectio 4ta de divisione.
56. Sectio 5ta de argumentatione.

Finis Summularum.

Solet hodie in scholis tractatui Logicæ præmitti compendiosa terminorum explicatio quorum frequens mentio redit in philosophiæ decursu, ut vel hac de causa eorum notitia summè necessaria sit. Accedit, quòd non omnes difficultate careant, quam, ut discentes facilius assequantur: oportet paulò fusius proponere. Interim animus non est, omnes omnino terminorum divisiones huic compendio inserere, sed eorum solummodo, qui in Logica deinceps frequentius usui erunt, aut in quorum intelligentia de Philippi mente discessero.

QVÆSTIO PRIMA.
De Terminis.

SECTIO PRIMA. DEFINITUR Terminus.

Sermo est de termino Logicè sumpto, quo sensu definitur ab Arle l. 1mo priorum c. 1mo. Is in quem resolvitur propositio iuxta quam acceptionem tantum prædicatum et subiectum erunt termini, quia in illa sola resolvitur propositio, ut diximus in explicatione Philippi.

Definitur terminus ab Arle. is in quem resolvitur propositio. Unde copula excluditur, in illam non resolvatur propositio.

Arriaga disputatione 1ma. § 1. Numero 5to ad mentem Arlis clarius definit terminum, quod sit extremum propositionis.

2do quod sit extremum propositionis

Solvuntur abstractas contra definitionem termini obiectae.

idem docent Hurtadus d. 1. S. 2. Tolletus L. 1. c. 10. Fonseca L. 6. c. 9. Ratio tum quia in quaestione de nomine communior sententia praeferenda, tum quia sic optimè declaratur, quomodo à ratione termini excludatur unio seu copula, haec enim eò ipso quòd uniat extrema, non est extremum, et consequenter neque terminus.

Excluditur à termini ratione copula, quae non est extremum.

Obiicitur primò ex allatâ definitione sequitur vocem Scyndapsus esse terminum, et non esse terminum, quae sunt contradictoria, sequela probatur, quod ad 1mum mm ex hâc propositione. Scyndapsus est syncategorema, cuius enuntiationis extremum est to scyndapsus, ergo est terminus. probo nunc etiam alterum mm, quod non sit terminus. Terminus debet esse aptus locutioni humanae, et supponere pro aliquâ re distincta à termino; atqui scyndapsus non est vox apta locutioni humanae, neque ex impositione hominum significat aliquid distinctum à se, ergo non est terminus, ergo sequitur ex allatâ definitione to scyndapsus esse terminum, et non esse terminum, quae sunt contradictoria.

Respondeo ad obiectionem concedendo 1. mm quod sit terminus, nego 2 mm ad argumentum in contrario dico ad rationem termini sufficere, ut supponat pro se ipso quod dum negant adversarii faciunt

Sufficit ad rationem termini ut supponat pro se ipso.

Solvuntur obiectiones q. defiant Fini obiectae.

Quaestionem de solo nomine, et tenentur ostendere suum loquendi modum esse communiorem. Mihi videtur probabilius quod etiam sint categoremata proprie mereantur vocari termini, imo et litterae, verba, adverbia, coniunctiones interiectiones cum solae ponuntur, quia eadem proprietate, qua dicitur plictri est vox potest pariter dici amo est verbum bene est adverbium

Syncategoremata proprie vocari merentur termini, quia possunt supponere pro se ipsis.

Obiicitur secundo sequens propositio, quod Petrus currat est contingens, in qua enuntiatione iuxta nostram sententiam non posset assignari subiectum: si enim dicas (ut revera debes) totum hoc quod Petrus currat esse subiectum, contra urgeri potest, quod iuxta te terminus seu subiectum debeat esse extremum, atqui id quod assignasti loco subiecti est integra propositio, ergo nec erit subiectum, quod est contra communem et contra te ipsum.

Respondeo to quod Petrus currat esse quidem propositionem, sed propositioni non repugnare, ut respectu alterius sit subiectum: et tunc enuntiatio non sumitur formaliter sed materialiter, atqui de tota

Integra propositio respectu alterius est subiectum.

Similitudo, quomodo possit esse respectu alterius subiecti.

indiuisibiliter sumptâ affirmats aliquid, ita à pari repugnat quidem, ut tota manus sit pars sui ipsius, non tamen repugnat, ut sit pars respectu brachii et totius hominis. Ex dictis colliges copulam est ex natura sua talem esse, ut in illam non possit resolui propositio, quia eiusmodi resolutio est formaliter destructiua nexus extremorum, copula enim est nexus, siue unio. Vnde iterum patet quòd copula nunquam possit participare denominationem extremi seu termini; qui ablato nexu manent saltem in potentia.

SECTIO 2da. DE Termino mentali, uocali et scripto.

Termini uocales et scripti non sunt proprie termini, quia non sunt proprie propositiones sed tantum signa interni consensus uel dissensus.

Dico 1mo terminos uocalem et scriptum non esse proprie terminos. Ratio conclusionis est, quia etiam propositio uocalis ac scripta non affirmando proprie, nec in rigore sunt propositiones, sed tantum signa interni consensus uel dissensus, à quo illae denominants extrinsece enuntiationes; nos ergo qui indagamus terminum propositionis propriae dictae, consequenter negamus terminum uocalem et scriptum in rigore uocari terminos.

Dico 2do terminum mentalem esse proprie terminum. Deducitur ex priori conclusione, quia nimirum est extremum propositionis propriae dictae, quae verè aliquid affirmat aut negat. ita Arriaga d. 1. s. 2da Hurtadus d. 1ma. s. 3bia et apud hunc alij.

Terminus mentalis est proprie terminus, quia est extremum propositionis proprie dictae

Promeliori tamen intelligentia notandum est discrimen inter propositionem formalem et obiectivam, haec est obiectum circa quod versatur illa. V. G: cum in mente dicis homo est animal mentalis et interna cognitio, qua hominem affirmas esse animal, est propositio formalis; ipse verò homo affirmat esse animal et substans tuae cognitioni, est propositio ~~formalis~~ obiectiva. hoc posito dicendum est, terminum mentalem tantum reperiri in propositione obiectiva, nam in formali non existunt proprie subiectum et praedicatum, ergo neque termini, in obiectiva verò reperiuntur, ergo in illa sola existit proprie terminus mentalis.

formalis propositio discrepat ab obiectiva, quia formalis est ipsa cognitio, quae aliquid affirmo, obiectiva verò quae aliquid affirmat substans cognitioni.

Terminus mentalis tantum reperitur in propositione obiectiva quia in formali non existunt proprie subiectum et praedicatum

Obicies in hac propositione, Petrus est homo to petrus et to homo sunt extrema propositionis, quae extrema sunt termini vocales; nam uti pauli ante concessimus non cognitio, quà cognoscitur petrus est homo, sed id quod substat cognitioni, est proprie terminus; atqui

cognitioni substat haec vox Petrus ergo erit terminus proprie dictus: atqui vox Petrus est terminus vocalis, ergo terminus vocalis proprie est terminus, quod est contra concessa.

Respondeo praedictas voces esse extrema propositionis non qua tales, sed quatenus per illas innotescit conceptus, qui formaliter est id, quod tribuit denominationem praedicati et subiecti, ac proinde conceptus per vocem expressus erit terminus ut quo res per conceptum significatae erunt terminus ut quod, vox vero erit tantum instrumentum, mediante quo conceptus exprimitur, neque refert quod propositio obiectiva non sit extrema natura sua affirmativa vel negativa, nam ad denominationem verae propositionis plus non requiritur, quam ut contineat id, supra quod cadit formaliter affirmatio vel negatio, de quo plura suo loco.

Conceptus per vocem expressus est terminus ut quo. Res vero per conceptum significatae sunt termini ut quod.

Ad propositionem veram requiritur ut contineat id supra quod cadit formaliter affirmatio et negatio.

SECTIO TERTIA.

De termino categorematico et syncategorematico.

Terminus categorematicus definitur ab Arriaga d. 1. s. 4. qui per se sine additamento aliquid significat, et poni potest in propositione.

Terminus categorematicus est qui per se sine additamento aliquid significat et poni potest in propositione.

Syncategorematicus vero, q per se nihil significat, contra hanc definitionem obiicit sibi ipsi citatus auctor, inde colligi, quod nomina adiectiva non sint pure ~~syn~~categorematica, et asserit quod ex 2 ee. partim syncategorematica eo quod, inquit, tam parum intelligo dum audio vocem albus donec addatur paries, quam tum audio vocem nullus.

Terminus syncategorematicus est q per se nihil significat.

Hanc opinionem refutat quidam recentior, et simul soluit argumentum dicendo, nomina adiectiva in ratione extremi non esse omnium imperfectissima, sed posse per se esse perfecte extremum, id quod pure syncategorematicis non conuenit.

Adiectiva non sunt omnium imperfectissima ratione extremi, quia possunt esse per se perfecte extremum propositionis.

Haec responsio non videtur efficaciter urgere contrarium, in qua tantum assignat discrimen inter terminum categorematicum et syncategorematicum pure talem, cum tamen Arra dicat adiectiva non esse pure syncategorematica: sed partim categorematica, ut Nemo quia vox non videtur imperfectior, quam vocem albus sed aequali proprietate usurpari pro extremo propositionis.

Secundo cum ad rationem extremi plus non requiratur, quam ut terminus sufficiat aliquid, etsi indistinctum a se, velut cum dico Plutarchus est syncategorema sequitur terminum syncategorematicum aeque perfecte participare denominationem extremi licet non aeque perfecte et per se significet ex placido hominum, ut recte asseruant Arriaga et Mendoca:

Syncategorema perfecte participat denominationem extremi, quia significat aliquid etsi indistinctum a se.

atq; adeo cum dico plictri est syncategorema aeque ~~perfecte~~ proprie est extremum to plictri, quam nomen albus in hac propositione. homo est albus. ergo plictri et vox nemo ac omnis terminus mixtus per hoc non excluditur à categorem, quod non perfecte per se sit extremum.

Adiectiva excluduntur à syncategorematicis quia plus significant quam syncatema.

Forte rectius ad argumentum Arrae respondeo negando quod adiectiva sine addidamento non perfectius significent, quam nomen omnis vel actum syncatema. Ratio disparitatis est, quia adiectiva sunt nomina expressa sui institutione apta ad significandum certam aliquam rem, sive duas res, quarum utraque seorsim spectata, et in recto perse poni potest in enuntiatione. E.G. albus est concretum significans subiectum albedinis, atqui tam subiectum quam albedo per se proxime apta sunt praedicari: ergo adiectivum albus est nomen expressa impositione aequivalens duabus vocibus, quae singulae sunt categoricae: quod de syncatemate dici non potest, ut fatetur ipse Arra, nec de termino mixto quia sic includit saltem unum syncatema quod per se nihil significat sine addidamento. Adeoque stante definitione citati A: adiectiva hac explicatione nostra commode defendi potest, quod adiectiva sint purè categorica, quae sententia, utpote communis, mihi quoque magis placet.

Excluduntur 2do à syncatemate, quia aequalent duabus vocibus, quae sunt categoricae. et apta sunt praedicari, quod non conveniunt syncatematis et mixtis.

Adiectiva sunt purè categorica secundum citati autoris definitionem.

Contra sententiam Arrae est, quod teneatur concedere

etiam illa nomina, quæ significant per modum adiectivorum esse partim syncata, eo quòd in aliquo important formam eodem plane modo quo adiectiva: nam pater importat paternitatem sicut album albedinem. Dicat ergo hic A cur habens paternitatem sit terminus categoricus. et non etiam habens albedinem? certè qui consequens vult loqui et de utroque negare debet esse purum categorema, et de utroque concedere.

Dices album est concretum importans formam in obliquo; atqui obliquum est syncata, ergo album importat syncate, ergo est terminus partim syncatecus.

Respondeo ad terminum mixtum requiri, ut si utrumque involuatur in recto alterum nihil per se significat; at si albedo quæ est forma denominans subiectum ponatur in recto, iam erit categorema uti prius notavi. Unde hæc obiectio me confirmat, ut sentiam adiectiva esse purè categorea.

Termini mixti, si utrumque consideratur in recto, alterum significatum nihil per se significat.

SECTIO 4ta DE termino concreto et abstracto.

Terminus concretus definitur à philo esse is qui formam et subiectum significat, quod papea explanans aiit, per formam intelligi omne id, quod alteri aliquam appellationem tribuit.

Refutatur philippus.

non placet hæc explicatio, quia per illam terminus abstractus à concreto non rectè secernitur; nam iuxta citatum Arubedo est abstractum rubri, et tamen accipit denominationem rubedinis à colore, ergo rubedo est terminus concretus; sic dulcedo à cognitione accipit denominationem cognitionis, imo vix ullus terminus abstractus est, qui non possit ab alia forma denominationem aquire, ergo omne abstractum erit concretum.

Terminus concretus significat aliquam rem per modum compositi.

Abstractus verò per modum simplicis.

Lorinus hic parte 2 ca 1 definit concretum esse terminum qui significat aliquam rem per modum compositi: abstractum vero qui significat per modum simplicis. Ex qua definitione eruitur ratio, cur albedo E G: sit terminus abstractus, licet constet partibus, quæ scilicet significat per modum simplicis; album verò per modum compositi. Ita homo, Deus, animal sunt termini concreti, quia animalitatem Deitatem humanitatem in obliquo per modum compositi significant, non ideo, quod hæc forma realiter differant à subiecto, et quod Deus verò sit ens compositum, sed tantum quod per nostrum modum concipiendi admittat compositionem rationis, hoc enim in Deo nullam imperfectionem infert, sed potius in nostro intellectu.

Quæritur cur humanitas significat per modum simplicis, cum tamen, materia, anima, unio, sint partes humanitatis, sicut humanitas est pars hominis?

Respondetur disparitatem desumendam esse ex vario modo significandi partes; nam concretum homo communiter importat partes suas inaequaliter, hoc est subiectum in recto, et formam in obliquo. At vero humanitas importat omnes in recto: nam quaerenti quid sit humanitas respondetur: est materia anima, et unio: quaerenti vero quid sit homo respondetur est habens humanitatem. De quo plura alias.

Ratio quare humanitas significet per modum simplicis quod omnes importet in recto.

Dices quaerenti quid sit homo, optime respondetur, est animal rationale, ergo prior explicatio non est bona, sequitur enim terminus homo significari per modum simplicis, et esse abstractum. Respon: hic nobis sermonem non esse de quibus tibi conceptu hominis per genus et differentiam explicato, sed de partibus dialecticè explicatis, stando in ratione termini qua talis, non vestigando rei naturam, et ideo in nostro sensu partes huius termini homo erunt habens et humanitatem. Partes vero humanitatis erunt materia et forma, quae ab humanitate non importantur per modum subiecti dicendo humanitas est habens materiam et formam et unionem, sed potius humanitas est materia forma et unio alias si istius modi abstracta quae constant materia et forma exponenda essent per to habens formam procederemus in infinitum.

Qua in re ultimatè recurrendum est ad communem modum doctorum similes terminos exponentium; nec attendi debet quod dici possit, sed quod plerumque soleat.

SECTIO 5ta De termino absoluto et connotativo.

Terminus absolutus est, qui significat rem ad modum per se stantis.

Connotativus verò qui significat rem ad modum alteri adiacentis.

Arra d. 1 8 4 definit terminum absolutum esse eum, qui significat rem ad modum per se stantis; ita ut ratio terminorum ex re significata, sed ex modo eam significandi designatur. Et contra connotativus erit, qui significat rem ad modum alteri adiacentis. Significare autem ad modum per se stantis est significare rem, quae ad suum statum non egeat alio: per modum vero adiacentis significare, innuit rem ita significatam egere ad suum statum alio

Termini connotativi important formam tantum in obliquo.

Nota terminos connotativos importare formam tantum in obliquo; aliqua cum duo tales termini de se affirmantur, verbi G. album est dulce redderetur haec propositio falsa, quantum vis revera in uno eodemque subiecto esset dulcedo et albedo; nam hi duo abstracti si importentur in recto, debent posse de se invicem affirmari, dicendo. albedo est dulcedo: quod tamen falso dicitur: è contra verissimum est, quod subiectum dulcedinis sit subiectum albedinis; de quo plura in sequenti sectione.

Omnia ~~adiectiva~~ substantiva sunt termini absoluti.

Ex his colliges primo cum Hurtado 59 parte 8 omnia substantiva non relativa, esse terminos absolutos.

quia significant ad modum per se stantis. idem dic de adiect. substantivè acceptis sicut terminus album interdum sumitur substantive.

adiectiva cum sumuntur substantive sunt termini absoluti.

Colliges 2do terminos connotat: et concretum habere se per modum excedentis et excessi; nam licet omnis connotativus sit concretus non tamen omnis concretus est connotativus sic homo est concretum at non est connotativum.

terminus absolutus et connotativus discrepant quia omnis ~~[illegible]~~ connotativus est concretus, non tamen omnis concretus est connotativus.

Colliges 3tio nomina relativa quae in modo significandi comparantur cum adiectivis ut pater rectius inter connotativa poni, eo quod more adiectivorum significent formam per modum adiacentis; neque enim ad statum Pauli spectat habere paternitatem, sicut ad statum parietis non pertinent habere albedinem, ergo sicut to albus non significat ad modum per se stantis, ita nec pater, aut reliqua relativa.

omnia adiectiva et relativa adiective significantia sunt termini connotativi, quia significant per modum adiacentis

Obiicit Mon. pa 287 ex hac sequi etiam matricam forma cognitio esse terminos connotativos, quia matrica connotat formam forma matricam, cognitio obiectum.

Respondetur negando paritatem, nos enim prius locuti sumus de relatione praedicamentali, non de quo cumque respectu. et miror sane Hurtadum inter terminos matrica cognitio facere paritatem, cum terminus filius

Pater cum tamen discrimen ad oculum pateat: nam pater ita respicit filium, ut illo solo sublato pereat denominatio patris, et paternitas utique est forma, quae pars patris reduplicative sumpta, homini vero qui est pater tam est contingens quam albedo parieti: nihil horum reperitur in termino materia haec enim tamen aliter respicit formam; nam si materia sine forma divinitus servaretur, maneret adhuc tamen id quod significatur per nomen materia ergo materia ablata tamen aliter respicit formam, quam pater filium, quia ablata forma manet adhuc tota denominatio materiae, sed ablato filio non manet amplius denominatio patris, forma enim non est pars materiae sicut filius est pars patris qua talis; denique materiae connaturaliter debetur forma sed petro et G non debetur paternitas, ergo allata exempla Mendocae nihil evincunt.

SECTIO SEXTA.

De termino denominativo et denominante

Varias huius termini acceptiones affert Philippus, quas utpote minus necessarias omitto. ergo

Generaliter loquendo accipitur terminus denominans pro eo, qui significat praedicatum aliquo modo separabile ab eo, quod denominatur: ita sanctus respectus Petri

Terminus denominans est qui significat praedicatum aliquo modo separabile ab eo, quod denominatur, quocunque Deinde modo sive per conceptum sive realitatem

Impius respectu Judae dulcedo respectu lactis sumitur.

Dividi solet communiter denominatio in essentialem et materialem; sive ut alii loquuntur, idem terminus interdum sumitur essentialiter, interdum denominative: in Exemplo Terminus dulce tunc sumitur essentialiter quando sumitur secundum id ratione cuius de suo materiali significato vere potest praedicari; quod tunc contingit, quando utrumque significatum tam formale quam materiale accipitur in recto.

Denominatio est duplex essentialis et denominativa

Essentialiter est quando utrumque significatum tam formale quam materiale accipitur in recto.

Denominative vero sumitur, quando solum materiale significatum importatur in recto, formale in obliquo. Unde diligenter attendendum est, quando in enuntiatione sumatur terminus, nam diversa ratione acceptus propositionem falsificat. Et cum dico paries est albus praedicatum albus potest sumi denominative et essentialiter; si priore modo sumatur vera erit propositio, si posteriori modo, erit falsa. Ratio clara est, quia praedicta enuntiatio ut sit vera, debet esse talis, ut recti ex parte subiecti et praedicati adaequate inter se identificentur: atqui si ita albus sumitur essentialiter, importabit albedinem in recto, et debet hoc modo resolvi: paries est

Denominative quando solum materiale significatum importatur in recto et formale in obliquo.

Denominatio in diversa ~~significatione~~ ratione sumpta falsificat.

subiectum et albedo. Ubi vides albedinem in recto praedicari de pariete, et consequenter cum illo in endifi-cari, quod fieri non potest; ergo si terminus albus sumitur essentialiter, iam hoc ipso propositio affirmativa erit falsa: negativa autem erit vera, utpote prioris contradictoria; et faceret hunc sensum paries non est subiectum et albedo quod tam verum est, quam vera est haec enuntiatio: homo non est rationalis et rugibilis, nam aeque repugnat, ut paries dicatur esse albedo, quam ut homo dicatur esse rugibilis.

Denominative accepta propositio est vera.

Iam vero si eadem illa propositio paries est albus sumatur denominative erit vera, quia facit hunc sensum: paries est habens albedinem ubi vides formam importari in obliquo, quae non indendificatur cum subiecto, nam tantum recti praedicati et subiecti invicem indendificantur, hoc est identitas quomodo unus affirmatur, tantum affirmatur dari inter rectum praedicati et rectum subiecti, atqui inter parietem et inter habens vero affirmatur identitas. Ergo propositio tali modo accepta est vera.

Ex hoc colliges quomodo aliae propositiones etiam cum tum, quando termini sumuntur denominative sint falsae vel verae; [illegible] cum dico aethiops est albus

erit propositio falsa, licet praedicatum sumatur denominative, nam etsi albedo sumatur in obliquo, et non affirmetur de aetiope in recto, tamen affirmatur in esse aetiopi velut subiecto quod falsum est, quod suo loco prolixius tractabimus.

Quaeres an risibile respectu hominis, rugibile respectu Leonis et similes proprietates metaphisicae sint denominantes? ratio dubitandi est, quia non possunt separari à subiecto cum tamen in definitione termini denominantis requiratur ut possit separari.

Respondetur ideo in definitione additas fuisse particulas aliquo modo, quae limitatio ideo est adiecta ut inde colligatur non necessario requiri distinctionem realem sed sufficere distinctionem rationis, quae etiam in eiusmodi metaphisicis proprietatibus reperitur.

Ad terminum denominantem non regitur realis distinctio sed sufficit distinctio rationis seu conceptus.

Ex dictis colliges, id cui per huiusmodi separabile praedicatum appellatio communicatur, esse terminum denominativum: sic candidus erit terminus

Denominativum accipit appellationem per huiusmodi separabile praedicatum

denominatis accipiens denominationem ab obstracto candor quod est praedicatum à suo denominato separatur.

SECTIO 7 TAMA

De termino finito et infinito positivo et negativo.

Terminus finitus est qui aliquid determinate significat.

Terminus finitus communitus est illa qui aliquid determinate significat ut homo Leo canis.

Infinitans est qui aliquid determinate negat, et nihil determinate affirmat.

Infinitans vocatur, qui cum aliquid determinate negat nihil tamen determinate affirmat; ut non homo non Leo. Qui termini adeo nihil determinant, ut de rebus omnibus possint praedicari. illâ re exceptâ quam negant: ita to non homo potest praedicari de Deo Angelis, lapide dicendo Deus est non homo, lapis est non homo, et sic de aliis terminis excepto termino homo cui particula ~~Non~~ Non non praefigitur, nam qui diceret homo est non homo: falsum diceret.

Particula non si immediate spectat ad ipsam facit ex affirmativa negativa et negativa affirmativa. Et tunc est terminus negans.

Ad meliorem huius termini intelligentiam notandum est particulam Non vocari et esse naturae malignantis, eo quod neget, quidquid post se invenit, sensus est. Quotiescunque haec particula immediate afficit copulam, hoc ipso naturam propositionis immutat, et ex affirmativa facit negativam, et negativa affirmativam, et tunc terminus non dicitur infinitans, sed negans.

Terminus autem infinitans debet aliquid saltem indeterminate affirmare, et aliquid determinate negare, v. g. cum dico Leo est non homo hic aliquid quod non est homo affirmatur de Leone et determinate negatur aliquid de homine. requiritur ergo ut praedicta particula NON immediate afficiat terminum, nam si spectet immediate ad copulam nihil affirmabit, sed totam propositionem reddet negativam.

Terminus infinitans est aliquid determinate affirmare et aliquid determinate negare.

Particula Non si immediate spectat ad copulam nihil affirmat sed omnia negat.

Obiici potest, ex hoc sequi hanc propositionem: non omnis homo est animal esse affirmativam et veram. probo sequelam. illa propositio est affirmativa in qua particula NON immediate afficit nomen et cum dico. Non homo est lapis, atqui in priori propositione haec particula NON immediate afficit terminum omnis qui est nomen ergo erit affirmativa.

Unde ulterius sequitur has duas propositiones: omnis homo est animal et non omnis homo est animal non esse contradictorias, nam inter contradictorias altera necessario est negativa, hic vero utraque esset affirmativa, ergo non essent contradictoriae. Item utraque esset vera, ut consideranti patet: ergo a primo ad ultimum falsum est hanc solum propositionem aliquam esse negativam, quando particula negativa immediate afficit copulam.

propositio tunc affirmativa in qua particula non immediate afficit nomen quod aliquid determinate significat, et si nomen est categoricum, aut si syncategoricum sumitur in sensu materiali.

Respondetur negando sequelam. Ad probationem dico illam propositionem esse affirmativam in qua particula NON immediate afficit nomen, quod nomen sit vox categorematica, vel sit nomen syncategorematicum sumatur in sensu materiali. Et hoc cum dico omnis est signum universale si vero haec vox omnis sumatur in sensu formali et syncategorematico: sicut in hac propositione revera sumitur, cum dico non omnis homo est animal tunc nego particulam non illi immediate praefixam facere sensum finitantem, quia tunc vere et immediate spectat ad copulam, et non ad subiectum, et verissimum est, quod omnia immutet, quae post se invenit.

Probo id clarius per has duas propositiones omnis homo est animal et aliquis homo non est animal quae duae propositiones sunt contradictoriae, ergo haec propositio omnis non homo est animal non est negativa, sed universalis affirmativa: alias ipsius contradictoria deberet esse affirmativa, quod est falsum.

Particula negativa immediate ante signa posita facit propositionem negativam. Ratio est quia signa nihil determinate significant.

Ex hac responsione colliges imo quotiescunque particula negativa ponitur immediate ante has voces omnis nullus semper propositionem fieri negativam. Et hoc non omnis studiosus est doctus est propositio negativa, quia ipsius contradictoria est haec omnis studiosus est doctus sed inter contradictas

semper una ē negativa altera affirmativa ergo &c.

Ratio fundamentalis ē, quia ad terminum infinitantem requiritur, ut aliquid determinate neget: sed nisi particula negativa praeponatur alicui termino aliquid determinate affirmanti, tunc nihil determinate negat; atque hi termini nullus, omnis aliquis nihil determinate significant, ergo particula negativa illis praeposita nihil determinate negat: ergo immediate spectat ad copulam, et naturam totius propositionis immutat.

Colliges 2do non fallere argumentationem a sensu negativo ad infinitum, nam haec consequentia falsa est, Petrus non ē pius, ergo ē impius. Ratio ē, quia plus requiritur ad terminum infinitum quam ad negativum. Declaro rem in exemplo. Infans unius diei non ē pius, et tamen non licet inferre ergo ē impius: nam ad denominationem pii requiritur positivus actus pietatis seu virtutis, quae infans obligatur usum rationis non potest exercere. Item infans non ē impius, quia ad denominationem impii requiruntur positivi actus voluntatis vitiosi et mali, quibus deus positive offenditur, ad quos etiam exercendos infans proxime non ē capax propter defectum libertatis

Argumentatio a sensu negativo ad infinitum non valet, quia plus requiritur ad terminum infinitum quam ad negativum.

ergo à termino ad ultimum infans nec est pius nec est impius.

Terminus positivus est, qui aliquid reale, et non moram absentiam significat.

Terminus positivus est, qui aliquid reale, et non moram absentiam significat.

Negativus est, qui significat carentiam alterius rei in subiecto, quod contingit tripliciter modo. 1mo potest significare carentiam rei abstrahendo an subiectum sit capax formae vel incapax. Secundo potest significare absentiam formae in subiecto capaci, et tunc dicitur privativus. 3tio significat absentiam formae in subiecto incapaci, et tali modo accepitur tunc dicitur stricte et antonomasticè negativus. ita tenebrae, seu absentia lucis in aere est terminus privativus, quia aere est subiectum capax lucis: eadem carentia lucis respectu lapidis est negatio, sive terminus negativus, quia lapis est subiectum inaptum ad recipiendam lucem. Denique do abstrahimus an subiectum sit aptum vel inaptum dicitur absolute terminus negativus.

Negativus est qui significat carentiam alterius rei in subiecto.

Contingit 3ti modo 1o quando significat abstrahendo an subiectum sit capax formae vel incapax. 2do potest significare absentiam formae in subiecto capaci, et tunc dicitur privativus. 3tio in subiecto incapaci. et tunc est terminus stricte et antonomastice negativus.

Terminus absolute negativus est quando abstrahimus an subiectum sit aptum vel inaptum.

SECTIO 8VA.

Aliae quaedam terminorum divisiones explicantur.

De primis et 2 dis intentionibus dispudandi redibit occasio in materia de universalibus, hic brevissime.

Terminus 1mo intentionalitz sumptus est, cum significat rem in dependentem ab operatione intellectus, sive secundum ea quae illi a parte rei conveniunt: ita sumitur canis quando sumitur pro animali latrabili. Econtra si canis accipitur pro specie, quae habet rationem omnibus in divisibus communem, sive prout substat abstractionibus intellectus, erit terminus secundo intentionalitz sumptus, et terminus significat rem secundum ea praedicata, quae habet dependenter ab intellectu.

1a intentio est quando significat rem in dependentem ab operatione intellectus

2da intentio est quando significat rem dependenter ab intellectu

Terminus communis vocatur, qui significat rem pluribus communicabilem ut canis: nam hoc nomen significat naturam caninam, et potentiam latrandi, quae potentia communicabilis est Lipissae et Melampo et singulis canibus in particulari.

Terminus communis significat rem pluribus communicabilem.

Terminus singularis est, qui significat rationem aliquam non pluribus significabilem ut Petrus. hic homo. Melampus. hic canis.

Terminus singularis est, qui significat rationem aliquam non pluribus significabilem.

Et licet plures homines vocentur petri, tamen terminus petrus non est terminus communis, quia a prima sui impositione non habet hoc, ut significet rationem communem pluribus communicabilem, sed ratio propter quam multi vocantur petri est voluntas parentum, et non prima institutio hominum. Igitur Petrus rectius vocatur terminus singularis: qualis terminus etiam est hoc aliquis homo quia indeterminate significat hic vel ille homo, sed ad hunc non exprimitur ratio

communis pluribus communicabilis

Nota cū dicimus ad terminū communē requiri, ut sit communicabilis pluribus esse hunc sensum. Terminus pluribus communicabilis ē ille, q̄ habet ratiōnem pluribus conuenienti ententum. Et ꝯ terminus homo significat naturam humanam, q̄ ita conuenit pluribus, ut de singulis hoc de Petro paulo Quere dici possit Petrus est homo paulus ē hōo: et ita quidem, ut hi omnes in ratione humanitatis communicatae sint plures.

Terminus pluribus communicabilis ē, q̄ habet rationem pluribus conuenienti et q̄ in se multiplex ē.

Unde colliges terminū Deus nō ē terminū commun[illegible] q̄ licet Patri filio et spiritui sancto tribuatur nō tamen multiplicatur.

Unde colliges terminū Deus nō ē terminū commun: ratio ē q̄ Deitas ē ratio communicata tribus personis Patri filio et spiritui sancto, ita tamen ut Deitas nō multiplicetur, q̄ nō sunt plures Dū.

Terminus univocus ē, q̄ pluribus tribuitur in eadem significatione.

Terminus univocus à Philis bene definitur esse is, qui pluribus tribuitur in eadem significatione: ut homo, q̄ secundum idem praedicatum animalis rationalis conuenit omnibus individuis.

Terminus aequivocus tribuitur pluribus sub diverso verò praedicato.

Terminus aequivocus conuenit quidem pluribus sed sub diverso praedicato. Exemplum. canis conuenit bruto sub ratione animalis latrālis: constellationi verò conuenit sub longe diverso praedicato, et ratio significandi diversa ē propterea vocatur terminus aequivocus. idem dicendum ē de nominibus propriis, q̄ pluribus conueniunt secundum diversa

motiua, et n̄ ex prima institutione uti paluo ante diximus.

Denique Annallagus recte definitur, q plura n̄ aeq primo sigeant, sed unum primario alterum secundario uideatur Philippus tractatu 2 p ama ca amo.

Frag Annallagus est q plura n̄ aeq primo sigeat, sed unum primario, alterum secundario.

QVÆSTIO 2DA

Explicantur aliquae proprietates terminorum.

SECTIO PRIMA DE

Terminorum suppositione.

Si consideretur etimologia huius uocis suppositio idem erit suppositio quod positio unius in uicem alterius, nam suppo ni est loco alterius poni: et quia nos quando loquimur n̄ possumus immediate nostros conceptus depromere ideo in uicem con ceptuum supponimus uoces, quae plane n̄ essent humano usui necessaria, nisi per eas manifestaremus nostros conceptus uti optime observat Mendoca et ex eo Arra hic sectio 6 nu 40.

Suppositio est unius in uicem alterius positio. et supponi loco alterius poni.

Et haec acceptio uidetur omnino conformis esse instituentium menti, q nunquam instituissent uoces, si rem per uoces

significatam possemus sine voce invicem manifestare: hinc Angeli quando invicem loquuntur non utuntur vocibus, sed ad se invicem dirigunt suas cognitiones per actum voluntatis: sed hoc hominibus non concessum est; et ex altera parte valde necessarium est ad commercium humanum, ut unus alteri suas cogitationes et conceptus revelet, quod fit mediantibus vocibus: ergo hae loco conceptuum per vocem significatorum supponuntur.

Discrimen inter supponere et significare.

Ut autem detur discrimen inter supponere et significare, notandum est vocem homo sive ponatur actu in propositione sive non, semper habere aptitudinem ad significandum animal rationale, hoc verò nondum est supponi sed alterius requiritur ut actu usurpetur dicendo homo est animal. Itaque significatio à suppositione vere differt sicut usus rei à re significata.

SECTIO IIDA QUOTUPLEX sit suppositio

SUBSECTIO PRIMA SUPPOSITIO materialis et formalis explicantur.

Suppositio materialis est cum significatio accipitur pro seipsa vox. Est autem duplex intrinseca et extrinseca.

Suppositio materialis est cum vox accipitur pro se ipsa dicendo vox est monosyllabum. Alii noto eundem terminum dupliciter accipi posse materialiter: videlicet materialiter intrinsece et materialiter extrinsece; hoc est secundum praedicata quae habet ex natura sua et non praecise ex libera hominum impositione

E Quum dico vox est syllaba in hac acceptione to vox supponit materialiter intrinsece, revera enim hominis vox ab intrinseco gerit esse syllabam

Intrinseca est, quae habet praedicatum ex natura sua.

Hic vero cum usurpatur secundum praedicata, quae illi ex mero hominum bene placido conveniant, E G vox est categorema vocari solet suppositio materialis extrinseca, quia quod to vox sit terminus categoricus, praecise habet ex hominum bene placido et quidem non a prima impositione.

Extrinseca vero quae habet praedicatum ex mero tantum hominum bene placido.

Interim utraque acceptio est materialis, quia utroibique terminus supponit pro se ipso: quae diversitas bene observata, servit pro captionibus et fallaciis syllogismorum detegendis, ut suo loco dicemus.

Haec diversitas bene observata servit pro captionibus et fallaciis syllogismorum detegendis.

Suppositio formalis est acceptio vocis pro illo, quod quod significandum primo imposita est, ut cum homo sumitur pro animali rationali.

Suppositio formalis est acceptio vocis pro illo, ad quod significandum primo imposita est.

Et hac iterum varie subdividitur; nam formalis alia est propria cum scilicet vox sumitur pro eo quod proprie significat, ut homo ridet. Alia impropria vel metaphorica, cum vox usurpatur per translationem, ut prata rident, nam usus hominis est proprius ad pratum per metaphoram transfertur.

Dividitur in formalem in propriam, cum vox sumitur pro eo quod proprie significat. Ideo in impropriam, quae fit per translationem secundum Metaphoram

Suppositio communis est, cum terminus ipse est communis.

Rursus alia est communis cum scilicet, terminus ipse communis est ut homo, alia singularis ut Petrus.

Suppositio simplex est acceptio vocis ad significandam rem secundis intentionibus.

Suppositio simplex omnium expeditissime definitur ab Aristotele acceptio vocis ad significandam rem prout substat secundis intentionibus.

Suppositio personalis est acceptio vocis primo intentionaliter.

Personalis vero est acceptio vocis primo intentionaliter, sive cum vox sumitur ad significandum id, quod res vere et secundum se habet. Sensus utriusque est hic.

Homo idem est, animal rationale, est personalis et eo intentio.

Eadem vox homo dupliciter potest accipi, primo in significatione quam accepit in prima vocum impositione pro eo quod a potentia rei sine fictione significat, et hoc modo dicitur significare vel usurpari primo intentionaliter, et in hac usurpatione vox homo sumpta pro animali rationali pertinet ad suppositionem personalem.

Homo est species est simplex et 2da intentio, quia necessario supponit abstractionem intellectus.

Secundo potest eadem vox usurpari in sensu et significatione diversa, dicendo homo est species et hic modus loquendi necessario supponit abstractionem intellectus, per quam abstractionem res ita acceptae acquirunt aliquam essentiam, non physicam illam et realem, sed logicam, et dependentem a conceptu abstractivo, vi cuius ponitur sub universalibus.

Obiicies ex praedicta explicatione sequitur quod in hac propositione Petrus est cognitus, to petrus sumatur in suppositione simplici quod est falsum. probo sequelam ille terminus qui sub est cognitioni intellectus sumitur 2do intentionaliter. sed petrus cognitus sub est cognitioni intellectus ergo sumitur 2do intentionaliter. ergo supponitur simpliciter. Minor itaque probatur. Petrus utique est cognitus per cognitionem, ergo sub est cognitioni.

Respondetur negando quod hic terminus usurpetur 2do intentionaliter, nam ut aliquis terminus sumatur 2do intentionaliter, non sufficit ut quomodo cumque cognoscatur (subiectum). sed debet ita sustinere cognitioni, ut ab illa cognitione abstractiva accipiat essentiam logicam, hoc est terminus cum tali abstractione debet acquirere denominationem non communem pluribus.

Ad cognitionem abstractivam ut sit 2da intentio requiritur ut accipiat essentiam logicam.

Exemplum homo significat relative rationem humanitatis, quae omnibus individuis hominibus est communis, et hanc rationem significat primo intentionaliter.

Exemplum.

Quam vero cum eadem vox dicitur esse species tunc acquirit essentiam logicam in individuis inferioribus non communem, nam ex hoc quod homo sit species, non certe infertur, ergo etiam petrus est species. Econtra sequela illatio verissima est, quia dico homo est animal, ergo etiam petrus est animal. Ita pari ratione ~~[illegible]~~ vox Petrus usurpata pro individuo quod tali habet denominationem ~~[illegible]~~ vocis homo non communem.

nam flagrum est quod vox hoc sine ulla restrictione sit individuum, cum ten quid quod in sensu reali potest de petro dici etiam dici possit de homine, ut patet.

Suppositio personalis est quadruplex distributiva copulativa determinata confusa.

Porro suppositio personalis subdividitur quatuor rationes in distributivam, copulativam determinatam et confusam.

Suppositio distributiva est acceptio termini communis, pro omnibus individuis, ita ut praedicatum seorsim de singulis affirmari possit. Ex G. cum dico: omnis homo est animal in qua enuntiatione praedicatum animal potest de omnibus individuis hominum seorsim sumptis vere affirmari, et dici: petrus est animal, et paulus est animal

Suppositio distributiva est acceptio termini communis pro omnibus individuis, ita ut praedicatum seorsim de singulis possit affirmari. Exemplum.

Copulativa est acceptio termini communis universaliter, ita ut praedicatum conveniat omnibus individuis simul sumptis. Exemplum.

Suppositio copulativa est acceptio termini communis universaliter, ita ut praedicatum conveniat omnibus individuis simul sumptis. Ex G. omnes logici sunt sexaginta in hac propositione praedicatum sexta potest vere affirmari de omnibus logicis simul et indivisibiliter sumptis non vero de singulis seorsim spectatis dicendo: petrus est sexta, et paulus est sexata, sed hoc modo: petrus et paulus et Joannes, et reliqui omnes simul sumpti sunt sexaginta.

Sic dicunt Theologi nos posse vitare omnia peccata venialia distributive non collective.

Confusa est acceptio vocis particularis pro inferioribus indeterminate sumptis. e.

Suppositio confusa est acceptio vocis particularis pro

inferioribus in determinate sumptis, ut aliqua nis e necria ad navigandum: sensus e et hac et illa e necria nulla determinate.

Suppositio disiunctiva et determinata supponit particulariter pro individuis, ita ut in aliquo certo verificetur. Et quia aliquis homo currit: huius propositionis sensus e et Petrus et Paulus currit, et sic descendendo ad alios, donec perveniatur ad illum determinatum qui currit: Et in illo verificabitur propositio.

Disiunctiva et determinata supponit particulariter pro individuis ita ut in aliquo certo verificetur etc.

Et contra in suppositione confusa nunquam pervenitur ad particulare individuum, in quo propositio determinate verificetur. Ratio ulterior e quia in suppositione disiunctiva importatur aliqua actio, cuius natura e determinare. Exemplo sit hac propositio equus currit, in hac enim affirmatur cursus, qui non potest poni nisi in aliquo determinato equo: et ideo si videres omnes equos, tandem etiam videres illum qui currit, e contra etiamsi videas omnes equos, nunquam tamen videbis illum qui determinate necrius e ad equitandum, sunt enim omnes equales necrii et hac necessitas equi ad equitandum nullam significat actionem, sed satis potentiam currendi, quae potentia in omnibus equis est aequalis: et ideo haec suppositio e confusa aliquis equus e necrius ad equitandum.

Confusa et disiunctiva et determinata discrepant in hoc quod confusa in nullo certo verificetur, disiunctiva autem in aliquo certo verificatur.

SUBSECTIO 2DA.

Regulae dignoscendi praedictas suppositiones.

Regula 1a praedicatum propositionis universalis affirmativae sumitur dissiunctive. Eg. omnis homo est animal praedicatum animal sumitur dissiunctive et sensus est homo est vel animal, vel irrationale, itaque dum ut in uno determinate verificetur est 9 phili, qui docet terminum animal in hac propositione sumi confuse, quod falsum esse sic probo.

refutatur phili:

Quandocunque terminus propositionis verificatur in aliquo determinato non sumitur confuse.

Quandocunque terminus propositionis verificatur in aliquo determinato non sumitur confuse: atque animal, quod praedicatur de homine, verificatur in determinato animali: hoc est in rationali, ergo non sumitur confuse.

Contra 2do haec propositio omnis homo est animal dicit ita converti aliquid animal est homo in utraque hac propositione terminus animal dicit sumi in eadem suppositione: sed in postrema sumitur non confuse, sicut docet ipse phili trat 2 pa 2 ca 2 art 3. ergo nec in prima sumitur confuse.

Quod autem terminus propositionis convertentis et conversae sumatur in eadem omnino suppositione sic probo. Si sumeretur in diversa suppositione tunc ista illatio esset mala, cum dico: omnis homo est animal, ergo aliquid homo est animal, atque haec illatio iuxta omnes reliquos est bona, ergo terminus animal in utraque propositione dicit sumi in eadem suppositione. probo sequelam maioris illa illatio non valet quae fallit, sed talis illatio fallit, ergo non valet. probo minorem illa illatio fallit, quia ex suppositione termini confuse sumpti infert eundem terminum determinate, sed in proposito casu terminus animal in universali affirmativa sumitur confuse.

ait Philip. et in particulari sumitur determinate, quo fallit. Minorem docet adversarius. Maiorem probo. si talis illatio a suppositione confusa ad determinatam valeret, tunc valeret haec illatio, quia dico: aliquis oculus est necessarius ad videndum, ergo dexter est necessarius. nam oculus semel sumitur confuse, et semel determinate. si ergo negas hanc illationem esse bonam, debes etiam negare hanc: omnis homo est animal, ergo aliquid animal est homo. quia perte animal in priori enuntione sumitur confuse, in posteriore vero determinate.

Igitur dicendum est to animal in propositione universali affirmativa sumi disiunctive et cessabit omnis difficultas, nam ita resolvetur: omnis homo est vel hoc vel illud animal &c quod determinate verum est.

omnis homo est animal. praedicatum animal sumitur disiunctive.

Regula 2da praedicatum propositionis particularis affirmativae supponit sub disiunctione. e. aliquis homo currit. sed haec enuntiatio verificari si tantum petrus currat, et habet hunc sensum: vel paulus vel petrus currit &c.

Regulae 2da praedicatum propositionis particularis affirmativae sumitur disiunctive.

Quaeres si duo currant, an propositio tamen sit vera? respondeo affirmative, quia affirmat aliquem currere v.g. petrum, non negat currere etiam paulum, quia non dicit tantum petrus currit. sic quia affirmat aliquem apostolum esse salvum, non negat plures esse salvos sed praescindit: haec est huic propositioni perinde est plures ne an unus sint salvi hoc solum requirit, ut saltem unus sit salvus, quis unus ille sit, et in eo determinate verificatur.

Regula 3tia praedicatum enuntiationis negativae tam particularis quam universalis semper sumitur distributive. prob. aliquis duo contradictoria possunt esse simul vera. ostendo in hoc est nullus homo est doctus ipsius contradictoria est haec aliquis homo est doctus iam si in hac negativa praedicatum non sumeretur distributive, sed tantum disiunctive, faceret hunc sensum aliquis homo est aliquid doctum

Regula 3tia praedicatum enuntiationis negativae tam particularis quam universalis semper sumitur distributive.

Ergo ha duae propositiones eiusdem formae nullus hóo é doctus et aliqs hóo é doctus, sed ha sunt contradictoriae, ergo duae contrariae esse simul veae.

Probo nunc idem de propositione de negativa particulari, aliqs hóo n currit, haec propositio facit hanc sensum: aliqs hóo é nullus currens aliqs si currere poterit, q é aliqs currens, ad hanc esset vera, sed n é vera, qa ipsis contradictoria é falsa.

NB.

Particula Non nullus n solum qualitatem sed quantitatem propositionis mutat.

Ratio fundamentalis é particula Non, quae utpote malignantis naturae mutat n solum qualitatem, sed et quantitatem propositionis. Ex e. quando particula non praponitur signo omnis facit ex universali affirmativa particulam negativam.

Cum praponitur signo Omnis facit ex vera affirmativa particulam negativam.

Quando praponitur copulae é facit ex enuntiatione affirmativa negativam.

Cum praponitur copulae é facit ex affirmativa negativam.

Cum praponitur immediate praedicato immutat suppositivem termini.

Regula qua ab universali distributiva bona é illatio ad particularem affirmativam, qa partis qui nonnullus in toto bona é illatio ad particularem affirmativam, qa partis qui nonnullus in toto.

Regula qua ab universali distributiva bona é illatio ad particularem affirmativam, quia partis qui nonnullus in toto. Hinc bona é haec illatio: omis hóo currit, ergo aliqs hóo currit, sicut hanc infert q dicit: Tota domus é mea, ergo etia partes eius sunt mei, qa hi sunt pars domus. Non haec e q nalos haec argumentatio: aliqs hóo currit, ergo omis hóo currit. sicut haec falsa é cum dico partes sunt mei, ergo tota domus mea é. Ratio, quia ~~pars~~ n glinotis in ~~toto~~ totale, et ~~particularis~~ n glinotis ~~in universale~~. totale.

Argumentatio a parte collectiva ad distributivam n é bona. qa collectiva quae distributiva.

Unde colligo n bonam é argumentationem a parte collective ad distributive nisi: omnes Apostoli sunt duodecim; ergo sortes potest esse duodecim. Ratio é, quia prior sortes plus dicit, quam posterior, prior enim includit collectionem, et de hac aliqd affirmat; sed aliqs hóo currens. sortes est: aliqa collectio hóoum currit. unde si tantum unus currens in ipso sententia enuntiatio é est falsa; nam affirmat

collectionem currere, sed unus non est collectio, ergo si tantum unus curret, non curret tota collectio.

Dices in hac propositione omnes homines sunt animal, ibi homines sumi distributive, ergo cum dico aliqui homines currunt, etiam particula aliqui sumetur distributive, et pro singulis individuis: ergo particula aliqui non significat collectiones, sed individua.

Respondeo in hac propositione terminus omnes aequivalenter idem est, quam terminus omnis: sed hoc tantum fit per accidens. Ratio est, quia haec propositio est in materia necessaria in qua ~~sub~~ existentia subiecti tantum conditionate affirmatur. Igitur cum dico omnes homines sunt animal hic erit sensus si existant plures homines de singulis verum est dicere quod sint animal. Ita vera est haec propositio omnes soles sunt luminosi, intellige si plures existant.

Terminus omnes aequivalenter idem est quam terminus omnis. sed tamen per accidens. quia in propositione existentia subiecti tantum conditionate affirmatur.

Iam vero propositio contingens, qualis est haec: aliqui currunt affirmat aliquos existere, et illos currere: ergo requirit ad sui veritatem ut existat aliqua collectio animalium, quae currat.

Propositio contingens ad sui veritatem requirit, ut existat aliqua collectio quae id operetur, quod affirmatur.

Sectio

QUESTIO TERTIA

De terminorum ascensu et descensu.

Exprima linea praedicamentali quam Philippus posuit tractatu 1 p. 2 c. 2 art. 10. iam alias diximus supremum genus latissime patere et ideo ab hoc fit descensus usque ad species specialissimas et individua, ab his vero fit ascensus usque ad genus generalissimum, sicut in summitate existens descendit usque ad infimum gradum, et ab hoc ascendit usque ad summum.

Quando cumque igitur ab inferioribus fit illatio ad superiora, v.g. Joannes petrus &c. sunt animal, ergo omnis homo est animal: dicetur fieri ascensus. cum vero ex eo quod homo sit animal, infero etiam

a supremo genere fit descensus usque ad species specialissimas et individua.

scalae ab individuis et species specialissimae fit ascensus usque ad genus supremum.

Quando fit illatio ab inferioribus ad superiora, est ascensus.

Joannes ē animal, dicetur fieri descensus.

Ascendentium et descendentium quatuor sunt species, totidem scilicet quot dantur suppositiones. eg. Ascendentium distributivus collectivus. Dissiunctivus. Confusus.

Porro species huiusmodi ascendentium et descendentium sunt quatuor, totidem scilicet quot dantur suppositiones. Declaro rem brevitatis in exemplo: cum dico petrus et Joannes et reliqui sunt animal, quod omnis homo ē animal erit ascensus distributivus.

Cum dico hic Apostolus et ille et reliqui omnes homines sunt duodecim erit collectivus: cum dico: vel hic vel ille homo currit ergo aliquid aut currit, erit ascensus dissiunctivus. Denique cum dico: vel hic vel ille equus ē necessarius ad equitandum erit confusus, quae omnia ex priori colligentur.

SECTIO QVARTA

Declarantur aliae terminorum proprietates.

Ampleatio seu extensio ē termini à minori ad maiorem suppositionem.

Vna ex proprietatibus terminorum ē ampleatio, seu extensio termini à minori ad maiorem suppositionem, ut vult Arist.

Status ē cum propositio restringitur ad certum tempus. e.

Status ē cum propositio restringitur ad certum tempus; sic cum dico petrus studet status propositionis ē praesens, et nulla adest ampleatio.

Homo est ant. hic ampleatur, quia verbum ē ad suam veritatem non requirit existentiam subiecti.

Cum vero dico: homo ē ant. terminus ampleatur, quia ut supra nomine verbum Est in propositione necessaria ad suam veritatem non requirit existentiam subiecti, sed praedicta propositio vera esset, etiamsi nullus homo existeret, fit enim hunc sensum: homo si existit ē ant.

Ampleatio ē 3 plex cum extenditur ad diversa tempora. e.

Et igitur ampleatio 3 plex: Ia cum terminus extenditur ad diversa tempora, ut: petrus curret ē enim sensus: petrus qui nunc sedet et postea surget, demum curret.

Vbi vides quod sola extendantur tempora.

Ida cum extenditur ad diversa significata e.

Secunda ampleatio ē cum terminus extenditur ad plura significata

minori ad Maiorem suppositionem et diminutione.

E.g. cum dico iusti autem in perpetuum vivent: termini iusti extenditur ad omnes omnino, qui fuerunt, sunt, et erunt iusti.

Tertia est, quando terminus extenditur ad tempus etiam ratione formae per subiectum concreti importatae: ut album erit nigrum sensus est, res quae nunc affecta est albedine informabitur nigredine.

3tia, cum extenditur ad tempus etiam ratione formae subiectum concreti importatae. e.

Videatur M. di 2 se 7 par 17. Arra di 1 se 8 n 25 Fol 8 ca 36 Tell l 2 c 8 Villalpandus L 1 c 4 to.

Restrictio est coarctatio termini à maiori ad minorem significatum. fit autem restrictio quinque modis. 1o quando nomini additur commoni speciale. ut: aniet homo cuvit.

Restrictio est termini à maiori ad minorem significatum. fit autem 5 modis. 1o additione nomini commoni speciale

2do cum eodem nomini adiicitur adiectivum. ut: homo doctus dixit.

2do adiectione eiusdem nomini adiectivi. e.g.

3tio per adiectionem casus obliqui. ut: doctrina Aristotelis estimanda.

3tio adiectione casus obliqui. e.g.

4to per adiectionem relativi quae quaeque. ut: homo qui perseveraverit salvus usque ad finem salvus erit.

4to adiectione relativi quae quaeque. e.g.

5to per additionem alterius substantivi. ut: Alexander papa decrevit.

5to additione alterius substantivi e.g.

Argumentatio à non restricto ad restrictum bona est e.g. homo studet ergo homo doctus studet.

Argumentatio à non restricto ad restrictum bona est. e.

Econtra negativa argumentatio valet à restricto ad non restrictum: ut: homo doctus non intelligit Aristotelem. ergo non dicitur homo intelligit Aristotelem.

Negativa argumentatio valet à restricto ad non restrictum. e.

Diminutio definitur ab Arra 1 sq. additio alicuius dictionis per quam terminus ex se absolute suppositus, supponitur secundum quid. ut: aethiops est albus, intellige secundum dentes.

Diminutio est additio alicuius dictionis, quae terminus ex se absolute positus supponitur secundum quid. e.

Appellatio definitur. applicatio formalis unius termini ad significatum alterius. ut: Leo fortis tò fortis applicat suum formale significatum Leoni

Appellatio est applicatio formalis unius termini ad significatum alterius. e.

SECTIO QUINTA

De mutua predicatione et denominum multiplicatione.

Sunt abstractum, quae non possunt de se mutuo predicari, nisi utrique significatum sit idem. Sunt albedo non est dicitur nigredo: sed nisi hoc sit dicitur rationalitas. Ratio est, quia

Nolandus ex hinc abstractos nunquam posse de mutuo predicari, nisi utrique significatum sit idem. Sunt albedo non est dicitur nigredo: sed nisi hoc sit dicitur rationalitas. Ratio est, quia

nomen Est denotat identitatem inter subiectum et predicatum,

Sunt abstracta, sed inter abstractos habentur ~~diversa~~ notabiliter diversa significata, nunquam idem significant.

sed inter abstractos habentur ~~diversa~~ notabiliter diversa significata, nunquam dicit identitatem.

Dixi notabiliter diversa: quia animalitas homini et Asini habent significatum diversum a significato rationalitatis, hae tamen diversitas est notabiliter non est notabilis, et ideo de se mutuo bene predicantur.

Rationalitas et Asinitas sunt diversa significata, quia non notabiliter differunt.

Verum hinc gradus de Nolandus 2do ut ung hmy concretum posse predicari de altero, altero non predicari, ab habitu esse, ut dicit identitatem rectorum, quae mutuo obligat realiter inter sufficientem diversitatem, ita ut dicit rectorum differant. Ita in ipsis hoc potest Deus Dogmatum subiectum iustitia et doctrina sit idem, licet doctrina non sit iustitia. licet rectorum obligat differant ab esse

sed hi duo abstracti haec significata notabiliter diversa, et ideo de se mutuo non possunt predicari.

Contrarium idem homo qui est iustitia, et eius doctrina, quia ipsa est Dei Dogma, non autem hinc in recto importat subiectum iustitiae, quia inter rectos dicit identitatem, quae potest de mutuo predicari quia fortasse quod subiectum iustitiae sit subiectum doctrinae, quia necessarium est utique enim eadem res sit habere duas formas: unus homo potest habere sanitatem, et divitias, quia idem homo est sanus et dives, licet sanitas non sit divitia.

Sapientia non est de sortis sufficiens ut sapientia attribuatur sed sortis et sapientia et fortitudo simul inserunt ~~eidem~~ ~~rectum~~ idem recto. c.

Nolandus sic ut sapientia non predicatur de forti, sufficiere ut sapientia et fortitudo simul inserunt ~~eidem~~ ~~rectum~~ idem recto. c.

subiecto: nam si homini inesset sola sapientia, et non fortitudo falso diceres: homo sapiens est fortis: quia licet fortitudo non praedicetur de homine in recto, tamen est pars huius concreti fortis, quod concretum sic exponitur: habens fortitudinem igitur sensus huius propositionis sapiens est fortis sensus est hic, habens sapientiam est habens fortitudinem ad cuius propositionis veritatem, ut eidem habenti inexistat sapientia et fortitudo, et si neutra importetur in recto, et inter se notabiliter differant: non enim vere dicis sapientia est fortitudo.

Obliqui autem in rigore non dicuntur praedicari, sed tantum recti: hinc terminus habens, sive subiectum proprie affirmatur.

Obliqui in rigore non dicuntur praedicari sed tantum recti.

Notandum quod concretorum alia sunt accidentalia, ut: iustus fortis, quia significant formam, quae potest abesse et adesse sine subiecti corruptione.

Concreta accidentalia quasi formam adiacentem, id est, quae potest abesse et adesse sine subiecti corruptione etc.

Alia substantialia, quae significant naturam et subsistentiam, ut: homo: qui gestat natura humana et personalitate.

Substantialia, quae significant naturam et subsistentiam etc.

Concretum substantiale aliud est naturae, ut Deus homo, quia explicite significant naturam humanam, et divinam.

Concretum naturae est quod explicite significat naturam aliquam.

Aliud personae, ut: petrus qui explicite significat subsistentiam, sive complementum substantiale naturae. his positis, ut clarius procedamus, prius per aliquas conclusiones decidendum est, quod nam a quovis concreto importetur in recto: deinde subdemus quod multiplicentur concreta.

Personae quod explicite significat subsistentiam.

SECTIO SEXTA

Quid terminus geretur importat in recto et quid in obliquo.

Quid Verbum Concretum Importet in recto

Gerela accidentalia important in recto subiectum, in obliquo formam.

Dico 1o gerela accidentalia important in recto subiectum in obliquo formam. Ita communis. probatur ex dictis.

Probatur.

Si formam importarent semper in recto sequeretur de homine habente doctrinam et probitatem, non posse dici, quod sit doctus et probus. sequela probatur. quia ut hoc verè dicatur, requiritur ut illa quae importantur in recto invicem identificentur: ergo si doctrina et probitas importarentur in recto, deberent invicem identificari: atque non identificantur; nam doctrina non est probitas; item petrus non est habens et probitas, sed tantum est habens probitatem, ergo forma accidentalis importatur in obliquo.

Gerela personae important in recto subsistentiam, probatur 1o ex Divinis

Dico 2 dò gerela personae importare in recto subsistentiam, sive personalitatem. ita communis. probatur 1o ex personis divinis: nam verbum divinum dicitur esse genitum à patre, natura divina non dicitur genita, ergo signum est, hoc gerelum Verbum divinum importare personalitatem seu hypostasim in recto, nam hypostasis verè dicitur genita.

Probatur 2 dò ex humanis.

Probatur 2 dò ex humanis. quia iuxta vulgatum axioma denominationes sunt suppositorum et (ut rectè notavit Lugo) voces ab humanis desumptae sunt ad loquendum de divinis, seclusa tamen distinctione reali inter naturam et subsistentiam: ergo tam in humanis quam divinis loquendum est eodem modo, nisi disparitas intervenerit.

Gerela naturae important subsistentiam in recto tam in divinis quam in humanis.

Dico 3tio gerela naturae important subsistentiam in recto tam in divinis quam in creatis. ita communis Gonzalez d 63 de incarnatione c 4 et Arriaga hic d 1 n 66.

Probatur 1o. intelligi si unum de alio praedicatur.

Probatur 1o ut de petro verè dicam quod sit homo, requiritur identitas inter rectum subiecti et praedicati, atque si homo in recto importaret naturam non daretur identitas inter rectos cum dico, Deus est homo: ergo natura non importatur in recto, sed subsistentia. probatur minor quia si natura importaretur in recto dicta propositio haberet hunc sensum: personalitas et natura divina, sunt personalitas et natura humana

q̃ falsum ē. Sic autem dicit opponi ut sit sensus: habere naturam humanam, ē habere naturam divinam: sive subsistentia quæ sublistat natura humana, dicit sublistat natura divina.

Obiicis 2do ex hoc fieri q̃ hæc propositio sit vera: homo est personalitas alia hæc absurdum, quia quidem naturam importat in recto personalitas. Respondetur distinguendo Maiorem: quia est judicata propositio in sensu adequato magis maiori, in sensu inadequato quoad Maiorem, et distinguendo in sensu inadequato magis minori absurdum ē homo ē subsistentia adequate quoad minorem inadequate magis minus et q̃ sequitur.

Obiicis quod Propositio est homo est personalitas. Respondetur distinguendo in sensu adequato magis in sensu inadequato quoad gradum.

Igitur autem plane magis homo ē subsistentia, quia albus ē subiectum: sicut ex subiecto tantum ē pars denominationis albi ita subsistentia ē pars denominationis hominis, et sicut albedo in albo importata constituit denominativum albi, ita natura constituit quoad naturam homo.

Respondeo personalitas et abstractum hominis quæ numeriter non dicitur de quoto, unus ē abstractum, sed de alio unus non ē abstractum sed ut applicitur. Eg. Petro. propterea ut dicit quoad naturam importat subsistentiam in recto id intelligi debet, quando unus quoad de alio dicitur non quoad idem quoad respectum sui importat subsistentiam de eadem quoto subiectum, quia in sensu quem in prima responsione dedi.

Respondeo personalitas et abstractum hominis ut dicitur de quoto, unus ē abstractum, sed de alio unus non ē abstractum sed ut applicitur quoad de alio dicitur quoad quoto importat subsistentiam in recto, intelligi sicut de alio dicitur, id autem quod respondetur [illegible] in recto de eodem quoto [illegible] ē, ai in sensu adequato magis in sensu inadequato quoad.

Obiicis 2do Anima non est homo quia est anima ē corporeitas non dicit subsistentia quia est anima addit corpus. Ita bene dicit: homo dicit. non ita bene dicit subsistentia dicit. quia homo non importat subsistentiam in recto.

Obiicis quod non importat nisi quoad quoto subsistentia.

Respondeo 2do argumentando ad homo est quia anima. quia dicit, quoad petitur importare in recto natura: quia sic argumentor: recto dicit de una quia est subsistentia et natura: et non bene dicit: natura est subsistentia et natura.

Respondeo argumentando. Probatur.

Item bene dicitur hoc est substantia completa non ita bene dicitur: natura est substantia completa, quod quidquid hic accidit per se, ut saluet naturam importare in recto, id nos meliori titulo dicimus, ut saluemus substantiam dici in recto.

Rx 2do

Rx 2do negando consequentiam; quia sensus predicte propositionis non est hic subsistentia terminans naturam humanam constat corpore et anima. sed est hic sensus: hoc est subsistentia terminans humanam naturam constantem corpore et anima ita sensus 2dae propositionis est hic: res terminans humanam naturam hoc est res terminans principium discurrendi ubi uidetur ex parte subiecti predicati importari in recto. Ita terminans: natura uero quia est principium discurrendi in obliquo.

Rx 3tio

Rx 3tio ex mente Arrae dicendo: terminum hoc significare subsistentiam ut simul in obliquo significet naturam: at uero hoc subsistentia est abstractus: Unde bene dicitur: hoc constat subsistentia et natura; quia hoc constat idem est, ac componitur et uero hoc componitur ex natura, etsi eam tantum dicat in obliquo: sicut album recte dicitur constare subiecto et albedine: subiectum uero male dicitur constare subiecto et albedine: cur ergo Arra concedit in. quoto albus subiectum importari in recto?

Obiicitur 3tio has propositiones esse falsas hic hoc id est Christus mortuus est passus est &c. quia hic hoc importat in recto Verbum Diuinum id est personalitatem, quae nec pati nec mori potest

Obiicies 3tio si quaeritur hoc importat subsistentiam in recto, sequitur has propositiones esse falsas: hic hoc, id est Christus, mortuus est, passus est &c. quia hic hoc importat in recto Verbum Diuinum, id est personalitatem Diuinam, quae nec pati, nec mori potest.

Respondetur negando sequelam &c.

Rx negando sequelam et dico etiam in dictis propositionibus importari personalitatem Verbi in recto, ita tamen ut hoc pati et mori tantum ratione humanitatis conueniat Verbo Diuino, ubi explicat Theologi de communicatione Idiomatum ubi dicunt sensum

illarum propositionum cum hunc verbum terminat naturam humanam
Christi quae passa et mortua est.

SECTIO SEPTIMA
Quaedam corollaria.

Corollarium 1um ut gerentia accidentalia multiplicent. Et multiplicari
rectus. Ratio est, quia sicut homo non vere dicitur albus nisi inter
subiectum recti et praedicati detur identitas, ita pari ratione, ut
numeralia duo tria affirmentur de gerentibus, et attendi, an id quod
dicitur in recto, sint tria. igitur cum album idem sit quod habens albedinem
erunt tot alba quot sunt habentia, etiamsi res habita sit una.
Ita unus homo habens tres albedines, est unus albus. et quia tres homines
habentes unam eandemque albedinem sunt tres albi, quia sunt tres
habentes unam formam; sicut rex Bohemiae habens regnum Bo-
hoemiae et Ungariae est unus rex, quia est unus habens, licet habeat
duo regna: si vero idem regnum gubernent duae personae, erunt
duo reges, quia sunt duo habentes, etsi non habeant unum regnum.

multiplicatis rectis multiplicantur gerentia accidentalia. R. sicut non data identitate inter subiectum recti et praedicati non vere dicitur homo albus ita etiam ut numeralia duo tria affirmentur de gerentibus et attendi an in recto sint tria, ita cum album idem sit quod habens albedinem tot sunt alba quot sunt habentia. sic unus homo habens tres albedines erit unus albus. tres vero habentes unam albedinem sunt tres albi. v. m. c.

Corollarium 2dum ut multiplicentur gerentia substantialia tam
personae quam naturae, requiritur multiplicatio personalitatum. Ratio
quia gerentia substantialia important in recto subsistentiam:
atque nisi multiplicentur rectus, non multiplicantur gerentia, ergo nisi multi-
plicentur personalitates, non multiplicantur gerentia substantialia
sive naturae, sive personae.

multiplicatis personalitatibus multiplicantur gerentia substantialia tam naturae quam personae. R. quia important in recto subsistentiam.

Corollarium 3tium ut multiplicentur gerentia substantialia
naturae, requiritur multiplicatio personalitatis et naturae: sic
in gerente Deus multiplicatur quidem personalitas, at non ideo multi-
plicatur gerentia Deus, non enim sunt plures Dii, praecise ideo, quia
non multiplicatur natura Divina.

multiplicatur personalitate et natura multiplicantur gerentia substantialia naturae. v. m. c.

R. 1ma
q̄ sua diu unu de altero p̄ nogare tu diu manet unu.

Ratio ē xā q̄ qm diu unu geretu n̄ possu negare de altero, sā diu manet unu, atq; in p̄dicto gereto Deus ita affirmat de Patre, ut n̄ possit negari de filio, q̄ pater ē Deus et filius ē Deus: gō hoc geretu narrā n̄ multiplicat. Ratio 2da in his geretis explicite sig̃cat narra, subsistentia vero dissiunctive, ut sensus huius trīni Deus sit iste: aliqua p̄sonalitas dominans hanc narrā; gō qm diu manet hanc narrā manebit idem geretu narrā, licet multiplicentur p̄sonalitates.

R. 2da
q̄ in his geretis explicite sig̃cat narra subsistentia vero dissiunctive.

Obiectio
sicut ad multiplicationem albi sufficit multiplicatio sig̃ti ita ad multiplicationem Dei sufficit multiplicatio p̄sonalitatum.

Dices geretu albus sig̃cat hoc subiectu habens aliquā alteram, gō Deus sig̃cabit hanc p̄sonalitatem habentem aliquā narram; et sicut ad multiplicationem albi sufficit multiplicatio subiectorum ita ad multiplicationem Dei sufficiet multiplicatio p̄sonalitatum.

R. negat paritatem. Disparitas ē q̄ geretu accidentale suum sig̃catum importat p̄ modum adiacentis, cui n̄ p̄prie tribuit signum demonstrativum hoc at vero geretu substantiale importat suum formale sig̃catum ad modum p̄ se stantis, et ideo illud forma sig̃catum recte pōt designari p̄ particulam demonstrativam hoc dicendo hoc ē aliqua substantia habens hanc narram Deus ē aliqua p̄sonalitas hns hanc narra, scilicet Divina.

R. negat paritatem. Disparitas ē q̄ geretu accidentale suum sig̃catum importat p̄ modum adiacentis, geretu substantiale p̄ modum se stantis.

Confirmat ex sancto Thoma 1ae q 39 art 3 in C q̄ nomina substantiva, inquit, sig̃cant aliquid p̄ modum substantiae, adiectiva p̄ modum adiacentis. Substantia sicut p̄ se habet ēē ita p̄ se habet unitatem et multitudinem, unde singularitas et pluralitas nominis substantivi attenditur secundum formam sig̃catam p̄ nōen. Accidentia autem sicut ēē habent in subiecto, ita ex subiecto accipiunt unitatem et multitudinem. Ita sanctus Doctor.

Urgebis. si terminus unitatis cadit supra naturam, ergo etiam terminus pluralitatis: ergo si essent duae naturae terminatae ab una subsistentia, iam multiplicaretur gerentur naturae.

Respondeo negando sequelam maioris: quia plura esse non possunt, ubi habentia non sunt plura; sed personalitates sunt habentes, ergo ubi hae non multiplicantur, non multiplicatur gerentur naturae.

Instabis: ergo si duae personalitates terminantes unam naturam humanam sunt unus homo, sequitur illas esse inter se identificatas quia identificantur cum uno tertio hoc est cum termino homo, quia vere dici potest dicide utraque persona, quod sit homo.

Respondeo ad hoc ut duo sint eadem inter se debere esse eadem cum uno tertio determinato; at in allato exemplo illud tertium non est determinatum; est enim hic sensus: aliqua persona habens hanc naturam est homo. Ubi terminus aliquis facit ut illud tertium sumatur tantum dissiunctive non determinate, cum non determinetur certa personalitas: sicut in sequenti propositione, quam dico: hic homo est doctus determinatur homo, hinc recte discurrit, qui ita subsumit: petrus est hic homo; ergo petrus est homo: et ergo male infertur: aliquis homo est divus, petrus est aliquis homo, ergo petrus est divus.

QUAESTIO 3TIA DE ORATIONE et propositione

SECTIO PRIMA DE NOMINE et Verbo.

De Nomine et Verbo.

Antonius Nebrisensis citatus ab Arra dicit n 2 definit nomen esse vocem declinatam per casus: quae definitio mihi plana videtur, et captui valde accommodata. Ergo bene

Obiicitur 1o genu est nomen et tamen non declinatur per casus, ergo fallit definitio. Respondeo potest nomina indeclinabilia habere omnes casus integros, licet similiter desinentes, atque ideo declinari quidem in casus, non tamen in casus qui in aequalibus litteris terminantur. Unde Logicus non sumit declinationem in rigore grammatico attendendo terminationem, sed hoc solum attendit, quod per omnes casus de illo aliquid vere affirmari aut negari possit.

Obiicitur 2do ergo plectri et scyndapsus sunt nomina, quae sunt voces declinatae per casus. Respondeo vocem plectri tantum secundum quid et improprie declinari per casus, quia debet illi addi aliud vocabulum ut declinetur. e.g. vox plectri est dissillabus, at vero sine addidamento tam proprie dico gelu est afflictivum corporis, afflictio gelu est molesta quam proprie dicatur narratio hominis est finita: ergo gelu ex prima impositione hominum per casus similiter terminatus vere aliquid distinctum a se significat, quod non significat plectri.

Obiicitur 3tio nomina prandium coena hora significare cum tempore atque sic evadent verba, et debent addi duae particulae sine tempore.

Respondeo tempus vespertinum significare a nomine coena sine actione et affirmatione, quod est significare mortuo quodam modo, quo non designatur actio per quam sciatur an coena sit, vel futura sit vel fuerit.

Verbum ab eodem Nebrisensi bene definitur: vox coniugata per tempora ubi recte advertit Arra. Et citato non debere Logico ultio verti,

si notitiam vocum à gramatico accipiat, eo quod illa notitia sit logico necessaria ad construenda externa argumenta.

Quaeritur an Verbum infinitum sicut nomen? Rx negative. Fundamentum sumi debet ex voluntate Maiorum volentium ut particula NON praefixa verbo praecise aliquid neget nihil affirmet.

Denique Oratio est vox significativa ad placitum, cuius partium est aliqua significatio separata, non ut affirmatio et negatio sed ut dictio. Videatur Arra 1 citato.

SECTIO 2da
De propositione.

Communiter definitur quod sit oratio aliquid affirmans et negans. Et exactius sic. est actus intellectus iudicativus. nam prior est disiunctiva ut consequenter vitiosa, nisi materiae definiendae difficultas disiunctionem admittat.

Et in rigore quidem solum iudicium immediatum vocatur enuntiatio, discursus vero à sancto Thoma vocatur enumeratio, vulgo dicitur iudicium mediatum, quia mediante una propositione et duabus deducitur tertia, quae vocatur conclusio. latius loquendo etiam discursus est propositio et ideo in definitione praescinditur an sit actus mediatus vel mediate iudicativus.

Propositionum alia est simplex seu categorica quae constat tantum uno subiecto et uno praedicato. ~~Alia H~~

Alia Hypotetica quae constat ex pluribus categoricis. e.g., Deus praecipit, parendum est.

Hypotetica alia est causalis, quae componitur ex pluribus categoricis ita, ut una pendeat ex altera, et exponatur per particulam

q̃a. e.g. si sol lucet dies ē, sensus ē: dies ē q̃a sol lucet.
Alia ē conditionalis quando nim̃ apponit partla si ut:
si Deum rogas exoras.

Disiunctiva ē cum p partla et coniungunt plures simplices
sti et affirmas et negas copulativa ē quae casu ē nectit
p partla et: e.g. petrus est doctus et pius.

Nota, ad hoc ut propositio in rigore sit conditionalis n̄ requiritur
ut effectus necessario inferatur ex conditione, sed sufficere con-
nexione arbitraria pendente à voluntate illius, qui facit
propositionem conditionalem: ut cum dico si me rogas dabo imaginem
ubi datio imaginis pendet à tuis precibus veluti conditione,
sine qua n̄ dare imaginem: illa tn̄ conditio cum datione precisa
nexa ē p meam liberam voluntatem.

Quod si inter datione et precis nulla prorsus ~~[illegible]~~ ē connexio
debet negari quod talis propositio foret conditionalis. e.g. si ego
studuero Turca saltabit, ubi inter saltationem Turcae
et meum studium nulla ē connexio, et consequenter n̄ ē conditionalis.

SECTIO TERTIA

De materia, forma, qualitate, et quantitate propositionis.

Materia propositionis alia ē remota, alia proxima.
Remota sunt ipsi termini. proxima ē habitudo terminorum,
et aptitudo ut invicem nectantur: quod contingit 3bus modis. 1o nectuntur
termini inter se necessario ut homo ē animal et hac ē materia necessaria.
2do contingunt sive accidentaliter: ut homo ē albus: et hac ē
materia contingens. 3tio ita sunt contrarii, ut nullo modo unae
possint necti: ut: homo ē lapis et hac ē materia impossibilis.

forma propositionis vocatur ipsa particula est quae.
Qualitas propositionis est veritas et falsitas. Item affirmatio et negatio: nam quaerenti qualis propositio respondetur esse vera et falsa affirmativa et negativa.
Quantitas propositionis est quatruplex universalis, particularis, indefinita et singularis, universalis designatur per particulas omnis nullus particularis per particulam aliquis. indefinita est cum voci universali non praefigitur signum ut, homo currit. singularis est, cum bring est singularis, ut petrus studet.

QUAESTIO QUARTA
De oppositione divisione definitione praesumptatione.

SECTIO IA Explicatur natura oppositionum.

Oppositio est repugnantia duarum propositionum secundum affirmationem et negationem.

Nota 1o ut duae propositiones inter se repugnent, debere utriusque subiectum et praedicatum esse idem. e.g. homo currit homo non currit nam si praedicatum est diversum non repugnat, sed possunt esse simul verae: e.g. cum dico homo currit et homo non studet.

Nota 2do per mutationem temporis a copula significati mutari statum oppositionis hinc istae duae non opponuntur: ego studeo et ego non studebo sed haec duae opponuntur ego studi et ego non studui.

Nota 3tio naturam oppositionis mutari si mutentur et omittantur adverbia et signa: ut ego non emendate scribo et ego scribo. his praemissis.

Contradictoriae omnium expeditissime sic definiuntur: sunt propositiones, quarum una ita negat quod altera affirmat (et e g) ut nunquam simul verae et falsae esse possint.

Unde colliges 1o has esse contradictorias, omnis homo non currit: aliquis homo non currit item has omnes homines currunt; aliquis homo non currit non item has omnes homines currunt. petrus non currit. ratio est, quia ad

falsificandum priore sufficit aliquem hominem currere, et cum sit ille non sit petrus. imo potest contingere ut petrus currat et paulus non currat, quo casu falsum est omnem hominem currere, quia paulus non currit; et falsum est petrum non currere, quia pono quod petrus currat; quo non sunt contradictoriae, nam contradictoriae in nullo casu excogitabili possunt simul esse falsae et verae.

Colliges 2 dò has duas non esse contradictorias omnes homines currunt. et aliqui homines non currunt.

Ratio est quia potest dari casus in quo utraque sit falsa. scilicet si solus petrus non currat, tunc falsum est quod omnes currant, ita falsum est quod aliqui non currant, nam aliquos non currere facit [illegible] plures quam unus non currunt; sed petrus non est plures quam unus, quo si solus petrus non currat falsum est quod aliqui non currant.

Contrariae sunt quando una est affirmativa vel alterna negativa v. ut omnis homo currit. nullus homo currit.

Subcontrariae sunt quando una est partis affirmativa altera partis negativa ut: aliquis homo currit aliquis non currit.

Subalternae quando una est vel altera partis et utraque affirmativa vel utraque negativa. ut omnis currit aliquis currit, vel nullus currit aliquis non currit.

TABULA OPPOSITARUM

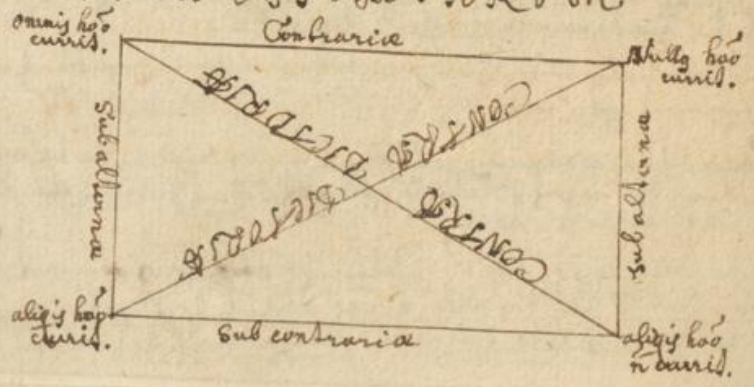

SECTIO 2da DE PROprietatibus oppositionum.

Prima proprietas contradictoriae nunquam possunt esse simul verae vel falsae. probo. contradictoriae habent idem subiectum et praedicatum, ergo si simul essent verae debeant idem subiectum, v.g. album habere albedinem, et simul non habere, quod tam aperte repugnat ut clarius nec probari possit, nec debeat. Quis enim sanae mentis dubitare potest an simul possit verificari Deum esse et non esse?

Obiici potest eo has duas propositiones esse contradictorias, solus petrus currit. Non solus petrus currit sed haec possunt esse simul falsae: nam si petrus non existat falsa est prima quae dicit petrum currere et falsa est 2da quae ait petrum et alios currere, ergo vel non sunt contradictoriae, vel fatendum est ambas contradictorias posse simul esse falsas.

Respondeo esse contradictorias. et Dico negativam esse veram, quod non solus petrus currat: quae facit hunc sensum Petrus vel non existit, vel si existit non currit sine comite. haec est propositio disiunctiva ad cuius verificationem sufficit unum membrum verificari; sicut cum dico aliquis homo non currit. sensus est vel hic vel ille homo non currit et modo paulus non currat, tota propositio vera est, licet reliqui omnes currant. adeoque licet huius propositionis non solus petrus currit sensus esse possit: petrus currit et praeter eum currant alii: nego tamen id necessario sic explicari, nam praedicta propositio est de tertio adiacente, sive contingens ad cuius veritatem requiritur existentia obiecti, ergo sicut haec existentia non posita propositio affirmativa contingens est falsa, ita pari ratione negativa erit vera ex defectu solius existentiae obiecti.

Dices ergo etiam haec erit vera Non solus Deus est blasphemus.

Respondeo concedendo sequelam est enim hic sensus. vel Deus non est blasphemus, vel si est praeter eum aliquis alius est blasphemus, quae est propositio disiunctiva cuius 1mum membrum verum est, ergo tota erit vera. Et autem ideo exponi disiunctive quia ipsius contradictoria est copulativa faciens hunc sensum et Deus est blasphemus, et praeter eum nemo alius.

Obiicies 2do hae duae propositiones sunt contradictoriae homo semper est albus et homo non semper est albus et tamen possunt simul esse verae e.g. si Petrus semper sit albus et Paulus non semper sit albus, ergo contradictoriae possunt simul esse verae.

Respondeo negando esse contradictorias in sensu quem supponit obiectio, sed aio esse subalternas: ut autem sint contradictoriae debet in utraque propositione intelligi idem homo, e.g. Petrus.

Dices utraque contradictoria erit falsa cum de chymera dico distat a me et non distat a me. Respondeo negativam esse veram.

2 Da proprietas contradictoriae id est contrariae, unius non possunt simul esse verae. Ratio est evidens quia si ex contradictoriis una est, v.g. hac aliquis non currit: erit falsa, sequitur etiam hanc fore falsam omnis currit, possunt tamen simul esse falsae ut: cum solus Petrus currit falsa est utraque contraria scilicet omnis currit, et nullus currit.

3tia duae subcontrariae possunt simul esse verae, e.g. aliquis homo currit, aliquis homo non currit cum enim neutra supponat ex parte subiecti de homine determinato potest currente Petro et non currente Paulo utraque verificari ut

4to subcontrariae non possunt simul esse falsae. Ratio quia sequeretur contradictorias posse simul esse falsas. probatur sequela subcontrariae sunt subalternatae contrariae sunt subalternantes, et ex falsitate subalternatarum sequitur falsitas subalternantium, ergo si subcontrariae sunt falsae, etiam contrariae erunt falsae, ergo omnes quatuor oppositiones erunt falsae, sed interitas continentur etiam contradictoriae, ergo etiam contradictoriae erunt falsae.

5ta ex veritate propositionis universalis affirmativae sequitur etiam veritas partialis affirmativae. Ratio quia haec continetur in illa, et cum de omnibus partibus distributive acceptis aliquid verum

affirmat, pot semp de una parte seorsim accepta vere affirmari e q ex veritate partis n seqt veritas vtis, qa in parte n gtinet vtis, sicut in parte n gtinet tota. Deinde sic argumentor.

Si ex parte vera seqeret vtis vera, iam itorum gdictoria poent esse simul vera qd sic probo.

Duae subalternatae pont ee simul, go si ex veritate subalternarum seqt veritas subalternantium, cum omnes quatuor oppositiones erunt simul vera, sed inter illas etm sunt gdictoria, go etm gdictoria erunt vera.

Ita ex falsitate subalternantis n seqt falsitas subalternatae affirmativae: nam pot subalternata vera licet subalternans sit falsa, qd sic probo. Duae subgtiae pont ee simul vera, go subalternantium una necessario erit falsa, a tio qm itorum omnes quatuor oppositiones eent vera, et gsequenter etm gdictoria: go n pot gcedi qd ex falsitate subalternantis bene inferat falsitas subalternatae.

De aequipollentia videat Philippus tract 2 part 2a c 3 et et Logica practica Patris Christophori Gonaldi p 2 c 2 rbi cum exacte tradit.

SECTIO TERTIA
De definitione.

De definitione

Definitio definit ab Arist. a topicorum ex oratio significans quod quid erat esse rei; sive: oratio explicans nostram rei per genus et differentiam vid: phil. p 2 t 2 c 10 Art 10 ubi eam explanat.

Obiici potest primo definitum non debet ingredi definitionem, sed hic ingrederetur, quia oratio est definitum, et ponitur in definitione.

Rx cum distinctione, definitum est oratio hoc ipso nomine expressa nega. est oratio alio nomine expressa concedo. hoc est licet definitio realiter sit oratio, non tamen secundum omnem conceptum est formaliter idem cum oratione, quia oratio latius patet, quam nomen definitio: sicut animal latius patet, quam homo. itaque cum dicitur definitum non debere ingredi definitionem sensus est, non debere idem mentem illud vocabulum quod definitur poni in definitione, v.g. definitio est definitio, et ensis est gladius.

Obiici potest 2do in hac definitione non potest definitum quoti cum definitione: nam hic definitur definitio in communi: sed definitio in communi non potest quoti cum singulari definitione, quia communia et singulare non quoti sunt; ergo in hac definitione non potest definitio quoti cum definitio.

Rx distinguendo maiorem definitio et definitum debent poni quoti loquendo de rebus significatis per definitionem et definitum concedo maiorem. loquendo de vocibus et conceptibus per quos res acquirunt denominationem definitionis et definiti, nego maiorem. sed hae voces: oratio explicans nostram rei &c non possunt quoti cum definitione concedo minorem, res significatae per has voces non possunt quoti nego minorem, et neg consequentiam.

Consequentia est hic, id quod per voces in hac definitione contentas significatur est definitio, nam hac definitur, ut ergo huius definitionis definitum est definitio in communi sed per ut confuse cognoscitur et hoc termino definitio exprimitur. ut ordinem vox clarius explicatur.

p hos tres: oratio explicans naturam rei per genus et differentiam, quod licet hi termini sint definitio, non tamen sunt definitio hoc ipso non et confuse cognita, sed clare, et in hac acceptione vera est quaestio, quae dico: omnis oratio explicans naturam rei per genus et differentiam est definitio et: omnis definitio est oratio explicans naturam rei, sicut verum est omnem hominem esse aut rationale, et omne aut rationale esse hominem.

Adeoque hic idem est definitio et definitum sed sub diversis conceptibus et vocibus ut dictum est.

SECTIO QUARTA
de divisione

Divisio est oratio, quae totum tribuit in suas partes. v. philippus.

Per hanc divisionem aliter cognoscitur obiectum quam per definitionem: quia divisio seiungit unum ab altero per conceptum: et quia definitio comparat partes inter se. Unde colligas, divisionem esse modum sciendi a definitione diversum, quia modi sciendi accipiunt diversitatem ex modo cognoscendi de quo alias.

Porro cum dividuntur partes integrales v.g. galliae aquae respectu fontis, dicetur haec talis divisio integralis.

Cum vero dividitur genus album ex dicendo: albi una pars est fultus, altera albedo, erit divisio accidentalis.

Rursus datur divisio subiecti cum accidentia: ut: homo alius est doctus, alius rudis. Item accidentium in subiecta, ut: sanctum, aliud est homo, aliud angelus, et demum divisio accidentis in alia accidentia in genere: ut album aliud est dulce, aliud amarum, aliud frigidum &c.

Ut divisio bona sit 3ia requiruntur. 1mum nomen membra dividentia ob multitudinem pareant confusionem. 2dum nullum membrum includatur in altero. 3tium ut membra dividentia adaequent divisum. Unde si corpus dividens in animatum et quantum divisio mala esset,

qa corpus includit quantum.
Ite haec n̄ ē bona divio Leonis alia pars ē ultima, alia materia, qa de ē unio, qa ē tertia pars, qa n̄ posita reliqua duae partes n̄ adaequant divisum.

SECTIO QUINTA
De Argumentatione.

Argumentatio ē oratio in qa unum ex alio colligit.
Ut ons logicus discurrit, go et Theologus. Ubi vides ppositionem posteriorem deduci ex priori et vocat illatio, qa denotat per particulam ERGO: nam haec particula supponit et indicat connexionem inter obiecta utriusque ppositionis, ratione cuius connexionis unum ex alio deducit. Unde

Unde Colliges hanc particulam go male usurpari, nisi p̄dicta connexio adsit. e.g. Petrus ē philosophus, go rusticus ē astutus. Ubi vides inter philam, petri et astutiam Rustici nullam inter eadem connexionem, n̄ enim ideo ille ē astutus, qa hic ē philosophus: go particula go per abusum apponit.
e.g. cum dico: Petrus ē homo, go ē rationalis bene usurpat, qa inter rationalitatem et humanitatem intercedit connexio, et una ex altera legitime infert. Regulas bonae illationis alibi exponemus.

Species argumentationis sunt quatuor syllmus enthymema inductio, exemplum.
Materia syllmi ē duplex, remota, et proxima.
Remota sunt Trini, ex quibus constat syllmus.
Proxima sunt ipsae ppositiones, ex quibus conficit

Forma ē coordinatio harū ppōsionū.
Figura ē coordinatio medij trni, sive illig trni, cū quo dnt alii duo connecti p identitate. Nam in omni Syllmo dnt eo tres trni, quorū duo sint identificati cū tertio; ita ut inde possit deduci qd etiā illi duo trni sint identificati inter se, iuxta tritū axioma: quæ sunt uni tertio eadē, sunt eadē inter se.

Horū trnorū unus uocat medius. Alius uocat maius extremū. Tertius minus extremū. Maius extremū ē trnus qui in toto Syllmo sæpius pdicat, e.g.

Omnis philosophus ē discursiuus,
Omnis Theologus ē philosophus, gō
Omnis Theologus ē discursiuus.

In his tribus ppōsionibus trnus discursiuus bis pdicat, et ideo uocat maius extremū.
Sed hæc regula solū locū habet in ea figura modis directis ubi medius trnus semel subiicit, et semel pdicat, ita ut in conclusione ille trnus ponat loco subti, qui in pmissis fuit subtus, et alter loco pdicati, uti contingit in pdicta conclusione, in qua Petrus ē subiectū et discursiuus pdicatū, qui iidē trni etiam in pmissis eundē locū obtinuerunt. Aliquo in modis indirectis ea figura inuertit ordo trnorū in conclusione, et pdicatū ponit loco subti, e.g.

Omnis philosophus ē discursiuus,
omnis Theologus ē philosophus, gō
aliquis discursiuus ē Theologus.

Ideo in his modis indirectis ea figura cū nullū extremū sæpius altero pdicet, illud dici dt maius extremū, qd pdicat in maiori ppōsione, hoc ē in ea et ideo in hoc 2do Syllmo maius extremū ē to discursiuus.

Congruentia huius rei est et desumitur a propositione precedentia, quarum illa dignior censetur, quae antecedit, et ideo etiam predicatum antecedentis nobilius est quam predicatum consequentis.

Verum in secunda figura, ubi medius terminus in ambabus premissis predicatur, non habet locum precedens regula, sed dignitas extremi desumenda est ex conclusione, in qua id quod predicatur, erit dignius. e.g.

Omne animal est substantia,
nullum accidens est substantia, ergo
Nullum accidens est animal.

In hoc Syllmo 2dae figurae maius extremum est animal, quia saltem in conclusione predicatur; accidens vero semper subiicitur.

In 3tia figura iterum alter philosophandum est, quia medius terminus in illa bis subiicitur, unde necessarium est ut unus ex duabus ~~terminis~~ extremis bis predicetur, et alter semel tantum; igitur is qui bis predicatur erit maius extremum. e.g.

Omne animal est sensitivum,
omne animal est animatum, ergo
aliquod animatum est sensitivum.

Maius extremum est terminus sensitivum, quia in maiore propositione et in conclusione predicatur. Et haec denominatio maioris et minoris extremi est denominatio ~~tam~~ extrinseca, sicut et quod una ex premissis dicatur maior altera minor non est premissis intrinsecum, ratione dat Arria, quia in conclusione utraque existit simul tempore in intellectu. Quae ratio quantum momenti habet forte alibi excutietur.

Hic cursim notandum est semper attendendum esse ad figurarum et modorum acceptiones, et ideo principia ista, a quibus Syllmi dirigunt, non possunt aequaliter applicari.

Sunt autem duo principia vera logica quae vocantur: dictum de omni et dictum de nullo a quibus pendet bonitas illationis Syllmorum 2ae figurae. Pro aliis figuris sunt haec duo principia Metaphisica:

quae sunt eadem uni tertio sunt eadem inter se: et quae distinguuntur in uno tertio distinguuntur inter se, declaro breuissime in subiectis e. et primo quidem dictum de omni habet hunc sensum: quod quod dicitur de subiecto vniuersaliter sumpto, dicitur etiam de quo uis quod continetur sub illo e.g.

omne corpus est quantum,
omne animal est corpus, ergo
omne animal est quantum.

Duo termini extremi sunt animal et quantum. Medius terminus est corpus sub quo continetur animal, ergo si omne corpus est quantum, sequitur etiam esse id quod continetur sub corpore esse quantum: atque animal continetur sub corpore, ergo omne animal est quantum. sicut ex eo quod binarius sit numerus recte infero etiam denarium esse numerum, quia sub denario continetur binarius.

Dictum de nullo facit hunc sensum quod quod negatur de subiecto vniuersaliter sumpto negatur cum proportione de illo quod continetur. e. sit.

Nullum animal est inanimatum,
Omnis homo est animal, ergo
Nullus homo est inanimatus.

Sub animali uelut genere continetur homo, et genus latius patet, sive aptum est praedicari de pluribus, quam possit praedicari species: ergo si omne animal inaptum est praedicari de inanimato, etiam homo inaptus praedicari de inanimato; et ratio dictat, quod, si nullum individuum hominis sit irrationale, etiam potius non sit irrationalis, aliquinque dictoria simul essent uera, scilicet quod potius sive aliquis homo sit irrationalis et: quod nullus homo sit irrationalis quod impossibile est.

Hic discursus in modis directis ex figura euidenter praecedit: nam si maior est vniuersalis negatiua, in ea distribuetur maior extremum et medius terminus, et consequenter si de hoc vniuersaliter negetur, poterit etiam in conclusione negari de illo quod cum in propositione minore medius terminus fuit vniuersaliter identificatus, sicut in praedicto syllogismo de animali tanquam de medio termino vniuersaliter negatum est to inanimatum, et vniuersaliter in minore omnis homo fuit identificatus

cum animali, ergo in gelusione bene potest negari homo de inanimato dicendo: nullus homo est inanimatus, quia nullus animal est inanimatus.

At vero in modis indirectis gelusio invertitur, et ideo non tam clare apparent praedicta principia, eo quod in gelusione de subiecto aliquid praedicetur, et si illud subiectum in praemissis nunquam fuerit Vrtor acceptum. e.g.

Omne corpus est quantum,
omne animal est corpus, ergo
aliquod quantum est animal.

Huius gelusionis subiectum est terminus quantum, quia in nulla praemissarum fuit Vrtor acceptus, et ideo dictum de omni tantum per quaesitionem huius syllogismi applicatur, videlicet substituendo partem [illegible] scilicet huic aliquod quantum est animal ista: omne animal est quantum non haec quaeritur per accidens in priori.

Eadem ratio est in syllogismis 2dae et 3tiae figurae ostendo in e.

Nullum accidens est substantia,
Omnis anima est substantia, ergo
Nulla anima est accidens.

Hic syllogismus 2dae figurae in cuius gelusione to accidens negatur Vrtor de anima et tamen anima in neutra praemissa fuit Vrtor de aliquo negata, unde gelusi posset etiam id, quod [illegible] posse de eodem modio termino negari. Et apparet in 3tia figura in subiecto syllogismo.

omne corpus est substantia,
omne corpus est ens, ergo
aliquod ens est substantia.

Ecce terminus substantia in neutra praemissa fuit Vrtor sumptus, quia praedicatum propositionis universalis affirmativae sumitur dissimulative. Eodem modo nunquam extremum non sumitur Vrtor, quia et illud est praedicatum propositionis affirmativae: ergo nullum extremum praedicatur Vrtor de medio termino, et consequenter dictum de omni non habet locum.

Igitur per his figuris assignantur alia duo principia metaphysica ut sunt haec, quaecunque sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se

et quaeunque distinguuntur in uno tertio, et ad distinguuntur inter se de quibus in fine Logicae ex professo agemus. Nunc summatim finem imponimus, et disputationes logicas faventibus superis inchoamus.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

THESES SVMVLARVM

numerus folium, quo reperiri possit significat.
P. principium. M. medium. f. finem folii denotat.

Terminus est is in quem resolvitur propositio, clarius tamen et ad mentem artis est extremum propositionis. 1. f.

1 Terminus vocalis et scriptus proprie non est terminus, mentalis vero proprie terminus dicitur. 4. f.

Terminus categorematicus est, qui per se sine additamento aliquid significat, et poni potest in propositione. 5. p. 6. f.

Syncategorematicus est, qui per se nihil significat. 7. p.

Terminus generalis non est is, qui formam et substantiam significat. 9. f.

sed, qui significat aliquam rem per modum compositi. abstractum vero, qui significat per modum simplicis. 10. m.

2 Terminus absolutus est, qui significat rem ad modum per se stantis. Connotativus qui significat rem per modum alteri adiacentis. 12. p.

Terminus denominans (generaliter loquendo) accipitur pro eo, qui significat per dictum aliquo modo. 14. f.

separabile ab eo quod denominatur: denominatio dividitur in essentialem et denominativam. prior est quando utrumque significatum tam forte quam materiale accipitur in recto. 15. p.

posterior est, quando solum materiale significatum importatur in recto, forte in obliquo. denominatio in diversa ratione sumpta falsificat. 15. m.

18. p. Tertius finitus est ille, qui aliquid determinatè significat
infinitans qui cum aliquid determinatè negat, nihil
ibi. tamen determinatè affirmat. Et hic tertius semper dicit aliquid
19. p. saltem indeterminatè affirmare et aliquid determinatè negare. 3.
Tertius strictè et antonomasticè negativus est ille
22. m. qui significat absentiam formae in subiecto incapaci. pri-
vativus, qui significat absentiam formae in subiecto capaci
22. p. positivus, qui aliquid reale, et non meram absentiam significat.
Tertius primo intentionaliter sumptus est, qui cum significat
rem independentem ab operatione intellectus, sive secundum
23. p. illa quae illi à parte rei conveniunt. 2do intentionaliter
sumptus est qui significat rem dependentem ab intellectu.
ibid. tertius communis, qui significat rem pluribus communicabilem. singulari- 4.
verò, qui significat rationem aliquam non pluribus communicabilem.
Univocus est is, qui pluribus tribuitur in eadem significatione
24. f. secundum idem praedicatum. aequivocus qui pluribus quidem
convenit sed sub diverso praedicato. Analogus
recte definitur, qui plura non aequaliter primo significat,
sed unum prius, alterum 2dario tantum.

Suppositio proprie loquendo est usurpatio vocis significativae pro suo significato. dividitur ipsa in simplicem, et personalem. illa est usurpatio termini pro suo significato 2do intentionaliter sumpto. Personalis est usurpatio termini pro suo significato ipso intentionaliter sumpto. dividitur 2do in singularem et indefinitam. haec est, cum termino communi non praefigitur ullum determinativum aut signum. illa est usurpatio vocis singularis. Porro cum termino communi praefigitur signum 4 duplex erit suppositio. videl. collectiva. distributiva, disiunctiva et confusa. 28. p. 30. p.

5.

Distributiva est, cum terminus communis affectus signo universali accipitur pro singulis inferioribus, ita ut praedicatum seorsim de singulis affirmari possit. Collectiva est cum omnia inferiora sumuntur simul per modum unius aggregati. disiunctiva (quam alii etiam determinatam vocant.) est illa cuius terminus communis affectus signo particulari verificatur in aliquo determinato inferiore. 30. p. ibi. 31. p.

6

Denique confusa est usurpatio termini communis disiunctivi accepti pro inferioribus, pro nullo tamen determinate. 30. f.

32. p. Praedicatum propositionis affirmativae tam universalis
33. m. quam particularis supponit disiunctive, non distri-
butive, neque confuse et contra praedictum propositionis
33. f. negativae supponit tam universalis quam particularis supponit 7.
distributive. ab universali distributiva bona est illatio
ad particularem affirmativam. a sensu distributivo
34. non ad collectivum, vel e contra non est legitima et
formalis consequentia.

40 p. Concreta accidentalia important in recto subsistentiam
40 m. et in obliquo formam. concreta personae in recto subsistentiam
sine personalitatem, concreta vero naturae important 8
4 f. subsistentiam in recto tam in divinis quam in creatis.
ad multiplicationem concreti accidentalis requiritur
43. multiplicatio rectorum. ad multiplicationem concretorum
substantialium tam personae quam naturae requiritur multiplicatio
personalitatum, sed ut multiplicentur concreta
substantialia naturae, requiritur multiplicatio perso-
nalitatis et naturae.

Nomen est vox declinata per casus. Verbum est 46. p.
vox giugata per tempora. oratio autem est vox ubi s
significativa ad placitum, cuius partium est aliqua
9. significatio separata non ut affirmatio et negatio, sed 47. p.
ut dictio. Cuius definitio propositio quae sit oratio aliquid ubi m.
affirmans vel negans, exactius tamen sic. est actus intellectus
indicativus.

Propositionum alia est simplex, seu categor: quae 47. f.
constat tamen uno subiecto et uno praedicato. ~~alia hypothetica~~
quae constat ex pluribus categoricis. haec subdividitur
in causalem, quae componitur ex pluribus categoricis ita ut
10. una pendeat ex altera, et exponatur per particulam quia.
et in disiunctivam, haec est, cum per particulam vel giunguntur 48. p.
plures simpliciter vel affirmans vel negans. copula-
tiva autem est illa, quae easdem nectit per particulam Et.

Materia propositionis alia est proxima, alia remota 48 f.
remota sunt ipsi termini. proxima est habitudo
11 terminorum et aptitudo ut invicem nectantur. Quali-
tas propositionis est veritas vel falsitas: item affirmatio 49 p.
vel negatio. quantitas autem propositionis est quaeruplex universalis
particularis: indefinita et singularis etc.

49. m. Oppositio est repugnantia duarum propositionum secundum
49. f. affirmationem vel negationem. contradictoriae bene defi-
niuntur: propositiones quarum una ita negat, quod altera
51. p. affirmat vel e contra ut nunquam simul verae vel falsae
50. m. cum point. contrariae sunt, quando una est affirmativa vniuersalis
altera negativa vniuersalis et haec non possunt simul cum
52. m. verae, possunt tamen simul cum falsae. subcontrariae sunt, quando
40. f. una est ~~vniuersalis altera~~ particularis ~~utraque~~ affirmativa, ~~et~~
52. f. ~~utraque negativa~~. altera particularis negativa. et haec
possunt simul cum verae, non tamen simul falsae. subalternae
quando una est vniuersalis altera particularis et utraque affirmativa
40. f. vel utraque negativa. Ex falsitate subalternantis
53. m. non sequitur falsitas subalternatae affirmativae

Definitio est oratio quidquid erat cum rei, sive oratio
54. p. explicans naturam rei per genus et differentiam. divisio autem
est oratio, qua totum distribuitur in suas partes.
Argumentatio cuius sunt quatuor species. syllogismus sc.
enthimema, inductio, exemplum, est oratio, in qua
unum ex alio colligitur.

12.

13

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
gefördert durch Baden-Württemberg
MINISTERIUM FÜR WISSENSCHAFT, FORSCHUNG UND KUNST